

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ondřej Kozelka

AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA POČÍTAČOVÝCH PROGRAMŮ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

Katedra: Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. května 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Rád bych poděkoval vedoucí mé diplomové práce JUDr. Ireně Holcové, která mě cennými radami a připomínkami navedla na správnou cestu.

Obsah

1	Úvod	4
2	Prameny autorského práva	6
2.1	Prameny mezinárodního práva	7
2.2	Prameny Evropské Unie	7
2.3	Vnitrostátní prameny	8
3	Ochrana autorským právem	9
4	Počítačový program	11
4.1	Pojem počítačového programu	15
4.2	Pojem software	17
4.3	Formy vyjádření počítačového programu	18
4.3.1	Zdrojový kód	19
4.3.2	Mezikód	20
4.3.3	Strojový kód	22
4.3.4	Počítačový program vtělený do hardware	22
4.4	Přípravné koncepční materiály	23
5	Autor počítačového programu	26
5.1	Spoluautorské dílo	27
6	Práva autora počítačového programu	29
6.1	Výlučná osobnostní práva autora	30
6.1.1	Právo rozhodnout o zveřejnění díla	30

6.1.2	Právo osobovat si autorství	31
6.1.3	Právo na nedotknutelnost díla	31
6.2	Výlučná majetková práva autora	32
6.2.1	Právo dílo užít	33
6.2.2	Právo poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít – licence	38
6.2.3	Jiná majetková práva	40
7	Zákonné licence a omezení práv autora	41
7.1	Třístupňový test	41
7.2	Omezení ve prospěch zaměstnavatele nebo objednatele	42
7.2.1	Omezení v případě zaměstnaneckého díla	43
7.2.2	Omezení v případě díla na objednávku	45
7.3	Oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu	46
7.4	Zákonné licence pro počítačové programy	48
7.5	Běžný provoz počítačového programu	49
7.6	Problematika dovolenosti dekompilace za účelem opravy chyb	51
7.6.1	Chyba počítačového programu	52
7.6.2	Pojem dekompilace	53
7.6.3	Možný výklad	56
7.6.4	Pojem „překlad“ počítačového programu	59
7.6.5	Alternativní výklady	61
7.6.6	Zhodnocení výkladů	63
7.6.7	Podmínky pro dovolenost dekompilace za účelem opravy chyb	63
7.6.8	Možnost smluvního vyloučení dekompilace	65
7.7	Záložní rozmnoženina počítačového programu	65
7.8	Zkoumání myšlenek a principů počítačového programu	66
7.9	Dekompilace za účelem dosažení interoperability	67
7.9.1	Interoperabilita	68
7.9.2	Umožněné úkony	69
7.9.3	Podmínky pro dovolenost dekompilace	70
7.9.4	Informace získané dekompilací	71

7.9.5	Možnost vytvoření konkurenčního počítačového programu	72
8	Realizace ochrany autorského práva	75
8.1	Soukromoprávní ochrana	75
8.2	Správněprávní ochrana	76
8.3	Trestněprávní ochrana	77
9	Závěr	78
	Používané zkratky	81
	Použité zdroje	82
	Monografie a články	82
	Mezinárodní smlouvy a právní předpisy	87
	Judikatura	88
	Resumé	90

Kapitola 1

Úvod

Počítačové programy jsou dnes přítomné prakticky všude, nelze si pomalu bez nich život představit. Jsou obsaženy v zařízeních, od kterých bychom to ani nečekali. Počítačové programy nám tak slouží a (většinou) usnadňují práci. Na jejich vývoj a tvorbu jsou vynakládány vysoké částky a tyto investice je potřeba nějakým způsobem chránit.

Počítačové programy, ale i jejich ochrana, je mi téma blízké (vystudoval jsem obor výpočetní technika – počítačová grafika na ČVUT FEL), proto jsem si ho zvolil pro tuto práci. Ve své programátorské praxi jsem se stal autorem počítačových programů. Stejně tak z druhé strany, podobně jako téměř každý, jsem jejich uživatelem.

Pro počítačové programy jako takové byla zvolena ochrana prostřednictvím autorského práva. Nakolik je tato volba vhodná, se stále diskutuje, nicméně je to v tuto chvíli skutečnost. Na počátku ochrana počítačových programů nebyla nezbytná. Potřebnost postupně nastávala až s rozvojem a masovým rozšířením techniky a datových sítí. V předchozím autorském zákoně¹ nebyla ani ochrana počítačových programů výslovně zakotvena. Část teorie jim autorskoprávní ochranu nepřiznávala [Smejkal, 2004, s. 480], část teorie jim tuto ochranu přiznávala [Telec, 2007, s. 37]. Až novelou autorského zákona² z roku 1990 byly počítačové programy jako dílo výslovně zmiňovány. Současná úprava, kdy se počítačový program, který je původní, považuje fikcí za dílo, je až přínosem současného autorského zákona.

¹Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon)

²Zákon č. 89/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon)

Práce pojednává o autorskoprávní ochraně se zaměřením na specifika týkající se počítačových programů. Zvláště se podrobněji zabývá zákonnými licencemi vztahujícími se na počítačové programy a problematikou dovolenosti provedení dekompilace počítačových programů.

Práce je členěna na kapitoly. Druhá kapitola stručně pojednává o pramenech autorského práva. Třetí kapitola obecně vymezuje autorskoprávní ochranu, tedy co je jejím předmětem, kdo je subjektem a jaká jsou jeho práva a povinnosti. Čtvrtá kapitola se zabývá předmětem ochrany, tedy s ohledem na téma práce počítačovým programem jako autorským dílem. Dále se zabývá formami, jak je možno tento program vyjádřit. Pátá kapitola pojednává o autorovi počítačového programu a spoluautorství. Šestá kapitola se potom zabývá výlučnými právy autora – osobnostními i majetkovými. Sedmá kapitola podrobněji rozebírá zákonné licence a omezení práv autora se zaměřením na počítačové programy. Kapitola rozebírá problematiku dekompilace a její dovolenosti podle cílů, kterých se její pomocí snažíme docílit – problematika dekompilace za účelem dosažení interoperability a problematika dekompilace za účelem opravy chyb počítačového programu. Osmá kapitola pak stručně pojednává o tom, jak se ochrana realizuje v případě, že se osoby právem dobrovolně neřídí.

Práce v textu někdy hovoří o autorském díle, jindy o počítačovém programu jako o speciálním případě autorského díla. Pokud mluví o autorském díle, vztahují se uvedené poznatky obecně na všechna autorská díla, pokud mluví o počítačovém programu, popisuje úpravu pro ně speciální. Citace a odkazy na literaturu a obdobné zdroje jsou uvedeny v hranatých závorkách, např. [Jansa, 2014, s. 100]. Seznam zdrojů je na konci práce (str. 82). Odkazy na právní předpisy, mezinárodní smlouvy a judikaturu jsou uvedeny v poznámkách pod čarou. Text práce je dokončen podle právního stavu ke dni 17. května 2015.

Kapitola 2

Prameny autorského práva

Čl. 10 Ústavy České republiky¹ stanoví aplikační přednost vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Tyto smlouvy jsou součástí právního řádu a pokud smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Čl. 10a Ústavy pak zavádí možnost mezinárodní smlouvou přenést pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci. Tento článek umožnil přistoupení České republiky k Evropské unii. Přistoupením se právní řád Evropské unie stal součástí právního řádu České republiky. Právní řád Evropské unie se skládá především z primárního práva, které se skládá z mezinárodních smluv zakládacích a mezinárodních smluv o přistoupení a je nadřazeno právu členských států² a práva sekundárního, do kterého se řadí podle Smlouvy o fungování Evropské unie nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

Nařízení Evropské unie jsou přímo aplikovatelná a nevyžadují implementaci prostřednictvím právních předpisů jednotlivých členských států. Oproti tomu směrnice stanoví toliko cíle, kterých je přikázáno dosáhnout a je na členských státech, aby právní úpravu do svého právního řádu implementovaly ve stanovené lhůtě. Směrnice tedy obecně nemají přímý účinek, ale je možno jim ho v určitých případech přiznat³ [Evropská unie, 2009]. Tato kapitola vyjmenovává formální prameny upravující autorské právo (především ochranu počítačových programů) uplatňující se v právním řádu České republiky.

¹Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²Rozsudek Evropského soudního dvora 15. července 1964, ve věci 6/64, Costa vs. ENEL

³Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 4. prosince 1974, ve věci 41/74, Van Duyn vs. Home Office

2.1 Prameny mezinárodního práva

Základní mezinárodní úmluvou upravující autorská práva je Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886. Postupem času byla revidována a přibývaly k ní dodatky. Česká republika je vázána jejím pařížským zněním ze dne 24. července 1971. Všeobecná úmluva o autorském právu uzavřená v Ženevě z roku 1952, vyhlášená pod č. 2/1960 Sb., se použije mezi smluvními státy pouze v případě, že nejsou členskými státy Bernské unie, tedy smluvními stranami Bernské úmluvy.

Od 1. ledna 1996 je Česká republika vázána Dohodou o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS). Tato dohoda se zabývá výlučnými majetkovými právy a je také první dohodou, která upravuje ochranu počítačových programů jako děl literárních a ochranu databází.

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WIPO Copyright Treaty) z roku 1995 (účinná od 6. března 2002) pokračuje v ochraně počítačových programů jako děl literárních a mimo jiné přidává ochranu proti obcházení technických prostředků na ochranu autorských práv.

2.2 Prameny Evropské Unie

Některé oblasti autorského práva jsou harmonizovány Evropskou unií prostřednictvím směrnic, které je nejprve nutno implementovat do vnitrostátních právních předpisů.

Základní směrnici týkající se autorskopravní ochrany počítačových programů je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (dále jen „směrnice o právní ochraně počítačových programů“), která stanoví pro počítačové programy ochranu jako pro díla literární ve smyslu Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl.

Dalšími významnými směrnicemi pro oblast autorského práva jsou například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „informační směrnice“), směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází, směrnice Evropského parlamentu a Rady

2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a některých právech v oblasti duševního vlastnictví a směrnice 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví. Dobu trvání výlučných majetkových práv pak harmonizuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

2.3 Vnitrostátní prameny

Obecným kodexem soukromého práva je v České republice zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Speciálním zákonem je pak zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). V občanském zákoníku je též upravena část týkající se duševního vlastnictví (a tedy i autorského práva), a to v ustanoveních o licenci v § 2358 a násl. Ustanovení autorského zákona se podle jeho § 107 použijí na díla a umělecké výkony občanů České republiky, nehledě na místo vytvoření a zveřejnění, dále na díla a umělecké výkony cizích státních příslušníků a osob bez státní příslušnosti, pokud to stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů⁴, nebo pokud je zaručena vzájemnost autorskoprávní ochrany. Posledním případem je použití ustanovení autorského zákona na díla autorů a výkonných umělců, která byla poprvé v České republice zveřejněna, nebo pokud má autor díla nebo výkonný umělec bydliště na území České republiky.

Z oblasti veřejného práva je pro realizaci ochrany autorského práva potřeba zmínit zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ke kterým je pak v autorském zákoně obsažena speciální úprava konkrétních skutkových podstat přestupků a správních deliktů. Z oblasti trestněprávní pak zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, upravuje skutkovou podstatu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi v ustanovení § 270, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který zavádí trestní odpovědnost právnických osob a vyjmenovává v § 7 trestné činy, které může právnická osoba spáchat, mezi nimiž je i výše zmíněný trestný čin porušení autorského zákona, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.

⁴Například výše zmíněná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl.

Kapitola 3

Ochrana autorským právem

Autorské právo je, vedle práv průmyslových, jednou částí z oblasti označované jako právo duševního vlastnictví. Do duševního vlastnictví patří takové výsledky duševní činnosti, které jsou vnímatelné lidskými smysly a mají potenciální ekonomickou hodnotu [Maisner, 2011, s. 5]. Jde o práva k nehmotným statkům, existujícím nezávisle na substrátu (papír, digitální médium nebo jiný materiál), na kterém jsou zaznamenány, ovšem vyžaduje se, aby tyto statky byly vyjádřeny v objektivně vnímatelné podobě¹ (tedy je možno je vnímat lidskými smysly).

Autorské právo lze zařadit zčásti do práva soukromého, autorský zákon je ve vztahu speciality k občanskému zákoníku, ochrana je především soukromoprávního charakteru. Úprava obsažená v autorském zákoně se tedy použije přednostně před úpravou v občanském zákoníku. Autorskoprávní ochrana obsahuje též ochranu veřejnoprávní, a to přestupky a správní delikty v hlavě VI. autorského zákona a trestné činy v hlavě VI. zvláštní části trestního zákoníku.

Autorské právo se vyznačuje vlastností nazývanou potenciální ubiquita [Švestka, 2009, s. 161-162], která vyjadřuje možnost užívat nehmotný statek bez ohledu na čas a místo neomezeným počtem subjektů a nezávisle na hmotném substrátu, na kterém byl nehmotný statek vyjádřen. Nové technologie, tak jak se postupně vyvíjejí, od záznamových médií až po počítačové sítě, jako je internet, umožňují realizovat tuto potenciální ubiquitu ve zvětšujícím se rozsahu, jednodušeji a čím dál rychleji. Počítačový program coby nehmotný statek není vytvořením další jeho kopie znehodnocen nebo změněn, na rozdíl od hmotného

¹Pro autorská díla viz § 9 odst. 1 AutZ

předmětu (včetně například datového nosiče, na kterém je program nahrán), který se používáním, resp. působením fyzikálních nebo chemických jevů opotřebovává, až dojde k úplnému znehodnocení.

Autorské právo je právo absolutní povahy, působí proti všem (*erga omnes*). Právu autora na jedné straně odpovídají povinnosti neurčené množiny adresátů na straně druhé. Například autor má podle § 11 odst. 2 autorského zákona právo osobovat si autorství, na druhé straně je pak povinností subjektů odlišných od autora si autorství neosobovat.

Ochrana autorských práv je založena na zásadě teritoriality [Švestka, 2009, s. 162], tzn. že je poskytována vnitrostátním právním řádem platným na území daného státu. Tato zásada byla stanovena Bernskou úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl², kterou je vázána i Česká republika.

Oproti právům průmyslovým, u nichž se uplatňuje zásada registrační (například ochrana vynálezů je poskytována po udělení patentu³), je oblast autorských práv ovládána zásadou neformálnosti vzniku práv⁴. Ochrana autorského díla vzniká faktickým vytvořením díla, bez potřeby dalšího kroku, jako například výše zmíněné registrace. Důsledkem této zásady však může být problém s určením autorství.

V autorském právu se projevuje dualistická koncepce autorských práv [Švestka, 2009, s. 161], to znamená rozdělení práv autora na dvě odlišné skupiny, výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. Nejde ovšem o čistě dualistickou koncepci [Kříž, 2005, s. 17], která by striktně rozlišovala osobnostní práva jako nepřevoditelná a majetková práva jako převoditelná, ale spíše jde o koncepci kvazidualistickou. Majetková práva jsou podle autorského zákona nepřevoditelná, nepostižitelná výkonem rozhodnutí, ale jsou předmětem dědictví⁵. Tato nepřevoditelnost je znakem monistické koncepce autorských práv a proto je u nás používána koncepce kvazidualistická [Tůma, 2011].

Autorské právo chrání autorské dílo (předmět autorského práva) vytvořené autorem, kterému jsou zákonem přiznána určitá práva (výlučná osobnostní a výlučná majetková práva). Tato základní konstrukce je v následujících kapitolách rozvedena dále po jednotlivých složkách.

²Viz článek 5 odst. 3 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl

³Viz § 11 PatentZ

⁴Viz § 9 odst. 1 AutZ

⁵Viz § 26 odst. 1,2 AutZ

Kapitola 4

Počítačový program

Předmětem práva autorského je podle autorského zákona autorské dílo, které je vymezeno jako „*dílo literární a jiné dílo umělecké nebo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě*“¹. Z této definice lze tedy odvodit pojmové znaky autorského díla, které je nutno kumulativně splnit [Telec, 2007, s. 16]:

1. Jde o výsledek tvůrčí činnosti autora.
2. Jde o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti.
3. Dílo je vyjádřeno v jakékoliv objektivně (smysly) vnímatelné podobě.

Vedle autorského díla jako takového existují díla fiktivní, nebo také kvazidíla, kterým chybí některý z výše uvedených znaků. Podle § 2 odst. 2 autorského zákona se za dílo považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvozem. Na rozdíl od autorského díla splňujícího výše uvedené pojmové znaky, zde chybí jedinečnost výsledku, která je nahrazena původností výsledku. Původnost je autorskoprávně slabším prvkem. Počítačové programy tak mohou být z pohledu autorského práva dvojího druhu: mohou naplňovat pojmové znaky díla nebo může jít o výše zmíněná kvazidíla. Počítačový program také nemusí být dílem (nebo kvazidílem) podle autorského zákona, potom nepodléhá ochraně autorským právem. Tím se rozšiřuje okruh výtvorů, které požívají autorskoprávní ochrany, ale tato ochrana se stává slabší, protože je tím umožněno vzniku více stejných děl [Telec, 2007, s. 35].

¹Viz § 2 odst. 1 AutZ

Při posuzování původnosti ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 autorského zákona se na rozdíl od děl ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona nevyžaduje, aby počítačový program byl jedinečný. Dva počítačové programy se mohou například shodovat v námětu, nebo v myšlenkách, na kterých jsou programy založeny (může existovat více operačních systémů používajících podobnou strukturu nebo vícero programů typu textový editor). Pro posuzování původnosti programu je potřeba zkoumat původnost struktury a uspořádání programu (členění na moduly, třídy, procedury a funkce), vlastní zápis programu (posloupnost příkazů, volba algoritmů) [Smejkal, 2001, s. 45]. Otázkou je, zda má pro posuzování původnosti význam způsob komunikace s uživatelem (tedy uživatelské rozhraní - obrazové, zvukové, případně dotykové), jak uváděli někteří autoři [Smejkal, 2001, s. 45]. Samotné grafické uživatelské rozhraní se totiž podle rozsudku Soudního dvora EU² nepovažuje za formu vyjádření počítačového programu (více viz na str. 19).

Autorský zákon také v § 2 odst. 6 demonstrativním výčtem vyjmenovává, co nepovažuje za dílo: námět díla sám o sobě, denní zprávu nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenku, postup, princip, metodu, objev, vědeckou teorii, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě. Myšlenka je mnohdy na počítačovém programu to nejcennější a přitom nepožívá žádné autorskoprávní ochrany. Taktéž algoritmy používané v počítačových programech je možno klasifikovat jako postupy, metody nebo matematické vzorce a rovněž nejsou autorským právem chráněny. Autorské právo tak chrání pouze jejich konkrétní vyjádření v počítačovém programu. Je pak třeba hledat jiné způsoby jejich ochrany. Jednou z možností je použití institutu obchodního tajemství (porušení obchodního tajemství je jedna ze skutkových podstat nekalé soutěže podle § 2985 NOZ), případně různých smluv o mlčenlivosti se zaměstnanci nebo jinými osobami – autory počítačových programů. Tato ochrana je nicméně účinná pouze před těmito konkrétními osobami. Autorský zákon naproti tomu umožňuje zkoumání myšlenek a principů (viz sekce 7.8 na s. 66), na kterých je počítačový program založen³.

Druhou možností je patentová ochrana, která je ovšem problematická svým způsobem, protože neposkytuje ochranu počítačovým programům jako takovým, nepovažuje je za

²Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. prosince 2010, ve věci C-393/09, Bezpečnostní softwarová aliance – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury

³Viz § 66 odst. 1 písm. d) AutZ

vynálezy⁴. O patentovatelnosti lze uvažovat pouze v případě vynálezů realizovaných počítačem [Scheuer, 2013], ale jde o otázku složitou a přesahující téma práce, proto se jí věnovat podrobněji nebudu.

Mnoho autorů [Smejkal, 2001, s. 39] [Jansa, 2006] [Telec, 2007, s. 37] dále vylučuje z pojmu autorského díla banální, rutinní programy, které lze vymyslet v podstatě pouze jedním způsobem, nejsou tak ani původní, ani jedinečné. Nejde ani o díla splňující pojmové znaky, ani o kvazidíla a nepodléhají proto autorskoprávní ochraně. U jednoduchých počítačových programů, jako je například sečtení čísel nebo výpočet jednoduchého fyzikálního jevu, proto vznik autorského díla nepřipadá v úvahu nebo je jen velmi málo pravděpodobný. Naopak u programu řešícího účetnictví se jeví vznik autorského díla jako velmi pravděpodobný [Smejkal, 1995, s. 18].

Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární⁵. Pro přípravné koncepční materiály postačuje podmínka původnosti jako v případě samotných počítačových programů [Kříž, 2005, s. 191].

Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě⁶, není tak vyžadována registrace nebo splnění jiné formální náležitosti k vzniku autorskoprávní ochrany. Objektivní vnímatelností počítačového programu se rozumí jeho existence v jakékoliv objektivně vnímatelné formě (ke konkrétním formám počítačového programu viz str. 18) [Jansa, 2014, s. 36]. Problémem pak může být určení skutečného autora počítačového programu. Autorský zákon pro usnadnění řešení tohoto problému stanoví vyvratitelnou domněnku, která považuje za autora díla fyzickou osobu, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem na díle uvedeno nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem⁷. Počítačové programy vzhledem ke své povaze nejsou autorskými díly kolektivně spravovanými⁸, tedy zmíněné uvedení v rejstříku zde nepřichází v úvahu. Uvedení jména obvyklým způsobem může být problematické. Možností je uvést své jméno například v komentáři ve zdrojovém kódu

⁴Viz § 3 odst. 2 písm. c) PatentZ

⁵§ 65 odst. 1 AutZ

⁶Viz § 9 odst. 1 AutZ

⁷Viz § 6 AutZ

⁸Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. února 2011, ve věci 5 As 38/2008 - 32, žalobce: Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany, žalovaný: Ministerstvo kultury

programu nebo v dialogovém okně počítačového programu (často ve startovací obrazovce programu - tzv. splash screen nebo dialogové okno „O programu...“). Oboje je velmi snadno dodatečně změnitelné a může nastat situace, kdy skutečný autor musí prokazovat opak zákonné domněnky autorství⁹.

Autorským právem jsou též chráněny jednotlivé vývojové fáze a části díla, pokud samy o sobě splňují podmínky pro existenci autorského díla nebo alespoň kvazidíla (tedy i počítačového programu)¹⁰. Nejmenší částí počítačového programu bude jednotlivá instrukce, která zřejmě z pohledu autorského práva samostatnou částí díla požívající autorskoprávní ochranu nebude. Touto částí tedy musí být nějaká větší posloupnost instrukcí. Hranicí pro určení, na které části se ještě nevztahuje autorské právo, by tedy mohla být výše zmíněná banalita nebo rutinnost programu, tentokrát aplikovaná na určitou jeho část.

V souvislosti s počítačovým programem je potřeba též zmínit překlad díla ve smyslu § 2 odst. 4 autorského zákona. Autorský zákon považuje za dílo také tvůrčí zpracování díla jiného včetně jeho překladu¹¹. Počítačové programy jsou často alespoň ve vývojové fázi ve formě zdrojového kódu, který se překládá strojově do mezijazyku nebo do strojového kódu. Tento překlad je strojový, prováděný programovým vybavením počítače (tzv. kompilátor) a postrádá jakékoliv tvůrčí zpracování, není tedy původní, a nejde tak o překlad díla ve smyslu § 2 odst. 4 autorského zákona. Jde tedy o stejné dílo, pouze vyjádřené v jiné formě (srov. výklad v sekci 7.6.4 na str. 59). Stejně tak programy přeložené mechanicky nebo strojově z jednoho programovacího jazyku do druhého postrádají tvůrčí prvek. Odlišná situace je například u faktických literárních děl, kdy tvůrčím překladem vznikne dílo nové. Někteří autoři považují za překlad díla ve smyslu § 2 odst. 4 autorského zákona i překlad z jednoho programovacího jazyka do druhého [Smejkal, 2001, s. 84], byl-li přeložen tvůrčí činností překladatele [Chaloupková, 2012, s. 8]. Osobně si myslím, že i přesto, že překlad provede fyzická osoba, jde spíše o mechanický přepis programu postrádající onu tvůrčí činnost, pokud jazyky, mezi kterými je překládáno, podporují obdobné programovací konstrukce a techniky. Nejspíše by v tomto případě podle mého názoru nešlo o překlad,

⁹Viz § 6 AutZ

¹⁰Viz § 2 odst. 4 AutZ

¹¹Viz § 2 odst. 4 autorského zákona

ale o „přepis“ počítačového programu a nové dílo by nevzniklo¹². Jak již bylo zmíněno, aby byla splněna podmínka původnosti, musí počítačový program (alespoň jako kvazidílo podle § 2 odst. 2 autorského zákona) vzniknout na základě tvůrčí činnosti, nestačí činnost rutinní, mechanická, automatická [Telec, 2007, s. 92]. O překladu díla ve smyslu § 2 odst. 4 autorského zákona dá uvažovat při dostatečné rozdílnosti daných jazyků, kdy už nelze program převést bez tvůrčí činnosti.

4.1 Pojem počítačového programu

Autorský zákon používá v souvislosti s pojmem autorské dílo pojem počítačový program, ovšem jeho definice v zákoně chybí. Pouze § 65 odst. 1 autorského zákona stanoví, že počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární. Toto ustanovení implementuje požadavky směrnice o právní ochraně počítačových programů v článku 1, a to jak libovolnost formy vyjádření počítačového programu, tak zařazení přípravných koncepčních materiálů pod ochranu autorským právem. Absence definice pojmu počítačový program může být odůvodněna několika skutečnostmi. Za prvé může být počítačový program považován za takový pojem, který definici nevyžaduje, protože jeho význam je obecně známý. Ovšem právo by nemělo s takovým předpokladem pracovat. Pod pojmem počítačový program si totiž různé osoby mohou představovat něco jiného. Příkladem uvádím pojmy, se kterými se může zaměřovat, jako například software, programové vybavení počítače (viz výklad dále), programy počítačů (tento termín používal předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb.). Druhou možností je snaha práva vyrovnat se s technickým pokrokem, kdy není předem možné určit, co všechno bude za počítačový program považováno. Dává se tak prostor výkladu vědeckému nebo soudnímu.

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS) stanoví ochranu počítačových programů ve zdrojovém nebo strojovém kódu, samotnou definici počítačo-

¹²Obecně existuje mnoho automatických překladačů mezi různými programovacími jazyky, tento převod je tedy spíše mechanický a nepotřebuje zásah autora, jako v případě překladu díla skutečně literárního. Autor tohoto překladače mezi programovacími jazyky pak není autorem přeloženého programu, nevznikne ani dílo nové, obdobně jako u „překladu“ ze zdrojového do strojového kódu. Strojový kód je svým způsobem také programovací jazyk a není vyloučeno (a v počátcích počítačů se to tak i praktikovalo) vytvořit program přímo v něm. Navíc mezistupněm při překladu může být vyjádření v tzv. assembleru, který programovacím jazykem zcela jistě je.

vého programu však neuvádí. Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském taktéž definici neuvádí, ale rozšiřuje ochranu na počítačové programy v jakékoliv formě. Díky neexistenci legální definice počítačového programu v našem právním řádu, v právu Evropské unie a v mezinárodních smlouvách je potřeba vycházet z výkladu vědeckého, případně si vypomoci definicí obsaženou v cizím právním řádu.

Široký přehled definic počítačového programu je možno nalézt v [Smejkal, 2004, s. 53-54]. Podle mého názoru je vhodné definici stanovit obecně tak, aby se vyrovnala s technickým pokrokem. Jedna z těchto obecných definic je obsažena v Zelené knize z roku 1988 [European Commission, 1988, s. 170]:

Počítačový program je množina instrukcí, které způsobí, že zařízení zpracovávající informace, počítač, vykonává svoji funkci.

Z výše uvedené definice vyplývá, že počítačový program nezahrnuje data. Data ovšem mohou být součástí zdrojového kódu programu (řetězce znaků, pole hodnot), ale ani v tomto případě nejsou počítačovým programem. Opačnou situací by byla reprezentace funkcionality počítačového programu daty. Příkladem může být implementace stavového automatu přechodovou tabulkou [State transition table].

Výše uvedená definice říká, že instrukce způsobují funkčnost zařízení zpracovávajícího informace a dodává, že jde o počítač¹³. Omezení na počítač je podle mého názoru zbytečně striktní. Z obecného chápání pojmu počítač by tím byla vyloučena jiná zařízení, na kterých se počítačové programy pro ně uzpůsobené provozují. Příkladem mohou být mobilní telefony, ale i mnoho dalších zařízení dnes obsahuje mikroprocesor provádějící instrukce. Počítačový program je vykonáván na tomto mikroprocesoru, ovšem samotný mikroprocesor mnohdy pro funkčnost programu nepostačuje¹⁴. Jinou možností je zobecnění na „zařízení, které je schopné tyto instrukce provádět“. Každé zařízení má svoji instrukční sadu, která nemusí být s jinou vzájemně kompatibilní.

Také nahlížení na počítačový program jako na množinu instrukcí je podle mého názoru nepřesné. Aby bylo docíleno určité funkčnosti, je potřeba tyto instrukce zařadit do nějaké

¹³Podobně viz § 5 odst. 8 slovenského zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon), definice uvedená v tomto zákoně se též omezuje na počítačový program jako soubor příkazů a instrukcí použitých přímo nebo nepřímo na počítači.

¹⁴Je potřeba například paměťový subsystém, vstupní a výstupní zařízení – tyto součásti mohou, ale nemusí být obsaženy v mikroprocesoru.

posloupnosti, při jejich náhodném zpřeházení (množina nemá určené pořadí svých prvků) zcela jistě nedosáhneme požadovaného výsledku. Proto je podle mého názoru lépe uvažovat o posloupnosti instrukcí nebo přesněji o vícero posloupnostech instrukcí (vykonávání posloupností příkazů ve vláknech nebo v procesech).

Problematická může být také část definice „zařízení vykonává svojí funkci“. Tato část předpokládá, že zařízení má nějakou funkci. Obecně lze říci, že má sloužit potřebě lidí. Naopak je to ale počítačový program, který na zařízení běží, kdo určuje jeho funkční zaměření.

Z výše uvedených poznatků můžeme navrhnout upravenou definici počítačového programu:

Počítačový program jsou posloupnosti instrukcí se vzájemně upravenými vztahy, a tyto posloupnosti jsou prováděny na zařízení, které je tyto instrukce schopno vykonávat.

Při prvním pohledu by se mohlo zdát, že je tato definice poněkud tautologická, ale není tomu tak. Zařízení má svojí specifikovanou instrukční sadu, kterou je schopno provádět (tedy definici instrukcí a jejich funkcí) a na jejím základě je teprve vytvořen počítačový program. Za zařízení je vhodné považovat také jiný počítačový program (např. interpreter nebo virtuální stroj) umožňující provádění programu nepřímo, aby byla definice aplikovatelná i na vyšší programovací jazyky. Za počítačový program je pak potřeba považovat i takový, který splňuje tuto definici, byť v jediné formě vyjádření (viz dále).

V souladu s recitálem 10 směrnice o ochraně počítačových programů se dále vyžaduje, aby počítačový program měl nějaké rozhraní pro komunikaci s ostatními prvky systému. Bez tohoto rozhraní by program nemohl realizovat žádnou funkci.

4.2 Pojem software

Vedle pojmu počítačový program se používá také pojem „software“, který je obsahově širší a může zahrnovat jak jeden samotný program s příslušenstvím (například data, uživatelská příručka a tak podobně) [Telec, 2007, s. 39] nebo může jít o pojem obsahující celou množinu jednotlivých počítačových programů s jejich příslušenstvím a tak odpovídající spíše pojmu „programové vybavení počítače“. Oba tyto pojmy jsou tak odlišné od

počítačového programu, tímto není ovšem vyloučeno, že se na další části software také nevztahuje samostatně autorskoprávní ochrana. Někteří autoři zabývající se touto problematikou termíny počítačový program a software volně zaměňují [Štědroň, 2010][Smejkal, 2004, s. 52]. Jiní dokonce vybízejí, aby se tyto pojmy jako synonyma používaly [Jansa, 2014, s. 31].

Je třeba si ovšem uvědomit, že software jako celek může být tvořen, mimo počítačových programů, i jinými autorskými díly (typicky databáze, audiovizuální díla, grafická díla – fonty, ikony, apod.). Tato jiná díla ovšem musí splňovat všechny pojmové znaky díla, aby jím byla. Nejenom to, také se na ně uplatňuje jiný režim ochrany autorským právem. Neuplatní se u některých z nich například fikce zaměstnaneckého díla (více viz sekce 7.2.1 na str. 43), naopak se uplatní jiné zákonné licence. Proto zaměňovat tyto termíny není vhodné a může to vést k nesprávnému zjednodušování.

4.3 Formy vyjádření počítačového programu

Směrnice o právní ochraně počítačových programů¹⁵, český autorský zákon¹⁶, ale i Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském¹⁷ uvažuje o počítačových programech vyjádřených v jakékoliv formě. Naopak Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) se omezuje na formu zdrojového nebo strojového kódu¹⁸. Slovenský autorský zákon říká, že příkazy a instrukce počítačového programu mohou být napsané nebo vyjádřené ve zdrojovém kódu nebo strojovém kódu¹⁹. V této části práce popíšu jednotlivé formy vyjádření počítačového programu a vysvětlím, proč mám za nevhodné do definice počítačového programu zahrnout omezení formy pouze na zdrojový nebo strojový kód. Ostatní existující formy by bez dodatečného výkladu a podřazení pod tyto dvě formy mohly postrádat autorskoprávní ochranu, což by byla jistě situace nežádoucí.

¹⁵Viz čl. 1 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů

¹⁶Viz § 65 odst. 1 AutZ

¹⁷Viz čl. 4 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

¹⁸Viz čl. 10 odst. 1 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

¹⁹Viz § 5 odst. 8 slovenského zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)

Počítačový program lze vyjádřit ve formě zdrojového nebo strojového kódu, jak je uvedeno výše. Tyto dvě formy však nejsou jedinými možnými. Lze uvažovat o dalších formách, například o mezikódu nebo speciálních formách inkorporovaných počítačových programů. Pro formu vyjádření počítačového programu je podstatné, jak je uvedeno níže, aby umožňovala rozmnožení tohoto programu.

Naopak grafické uživatelské rozhraní se podle rozsudku Soudního dvora EU²⁰ nepovažuje za formu vyjádření počítačového programu. Podle bodu 35 tohoto rozsudku je třeba pro formu vyjádření počítačového programu, aby její rozmnožení způsobilo rozmnožení samotného počítačového programu a tento program tak mohl být prováděn na počítači. Grafické uživatelské rozhraní slouží ke komunikaci mezi uživatelem a daným počítačovým programem, tvoří pouze jeden prvek počítačového programu, za kterým stojí další funkce, které jsou tímto rozhraním ovládány. Rozmnožením grafické podoby uživatelského rozhraní se ovšem nerozmnoží samotný počítačový program a jeho funkcionalita. Proto grafické uživatelské rozhraní není formou vyjádření počítačového programu.

4.3.1 Zdrojový kód

Zdrojový kód tvoří zápis počítačového programu v podobě, která je srozumitelná odborníkovi – programátorovi. Tento zápis je obvykle textový, není vyloučena ani jiná forma, příkladem mohou být třeba zdrojové kódy vizuální²¹.

²⁰Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. prosince 2010, ve věci C-393/09, Bezpečnostní softwarová aliance – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury. Rozsudek dále uvádí, že grafické uživatelské rozhraní může podléhat autorskoprávní ochraně podle informační směrnice, pokud je původní v tom smyslu, že je vlastním duševním výtvoem autora. Dále se v bodě 49 rozsudku uvádí, že pokud složky grafického uživatelského rozhraní jsou dány pouze technickou funkcí programu (k čemuž podle mého názoru často dochází), není podmínka původnosti splněna. Pro doplnění uvádím, že mimo jiné povahou videoher se zabýval rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. ledna 2014, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl. Podle bodu 23 tohoto rozsudku představují videohry komplexní předmět, který není tvořen jen počítačovým programem (a nelze jeho povahu zúžit jen na počítačový program), ale také dalšími částmi (grafické a zvukové, ale i například slovesné). V rozsahu, v jakém tyto části přispívají k původnosti videohry coby díla, podléhají společně s tímto dílem jako celkem autorskoprávní ochraně podle informační směrnice. Požadavek původnosti díla pro uplatnění autorskoprávní ochrany podle informační směrnice dovodil Soudní dvůr EU v rozsudku ze dne 16. července 2009, ve věci C-5/08, Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening (bod 37). Pokud jde o části díla, uvádí tento rozsudek, že jsou autorským právem chráněny, pokud jako takové přispívají k původnosti díla v jeho celku (bod 38), tedy že obsahují určité prvky, které jsou vyjádřením vlastního duševního výtvoru autora díla (bod 39).

²¹Např. v jazyku Pure Data (<https://puredata.info/>).

Zdrojové kódy musejí být napsány v určitém programovacím jazyku, který má přesně definovaná gramatická pravidla. Programátor provádí zápis zdrojového kódu v textovém editoru. Tento editor bývá běžně součástí integrovaného vývojářského prostředí (IDE – Integrated Development Environment), které usnadňuje programátorovi tvorbu: zvýrazňuje zápis programu, podporuje provádění překladu, ladění chyb a podobně. Zdrojový kód mimo samotných příkazů tvořících program může obsahovat i komentáře, které nemají na provádění programu žádný vliv, pouze slouží do budoucna programátorům svojí informační hodnotou. Do zdrojového kódu je možno zanést i data prostřednictvím řetězců znaků nebo datových polí.

Počítačový program je možno spouštět i ve formě zdrojového kódu – v tom případě se jedná o interpretaci²², tedy provádění zdrojového kódu příkaz po příkazu. Často se ale počítačový program převádí tzv. kompilací (také se někdy nazývá překlad) do podoby strojového kódu vykonávaného přímo na mikroprocesoru nebo do podoby mezikódu vykonávaného nepřímo prostřednictvím virtuálního stroje.

Pod zdrojový kód je zcela jistě možné zařadit kód napsaný v jazyku assembler [Assembly language]. Jde o textový jazyk, který je čitelný pro programátora (nežnamená to ale, že je srozumitelný), ale každá instrukce jedna ku jedné odpovídá binárně zakódované instrukci strojového kódu²³. Často je tento jazyk použit také jako mezistupeň při strojové kompilaci ze zdrojového kódu do strojového. Konkrétních jazyků assembler je mnoho – každá architektura procesoru má svoji vlastní instrukční sadu.

4.3.2 Mezikód

Mezikód je možnou formou vyjádření počítačového programu, která se skládá z instrukcí v takovém formátu, který je navržen pro efektivní vykonávání prostřednictvím jiného počítačového programu. Počítačový program v této formě tedy nelze provozovat přímo na mikroprocesoru jako níže uvedený strojový kód, ale potřebuje ke svému běhu

²²Programovací jazyky je možno dělit na interpretované a kompilované. Prakticky ale může každý jazyk být jak interpretovaný, tak kompilovaný, záleží na tom, zda pro něj existuje interpreter nebo kompilátor. V poslední době se též interpretované programovací jazyky pro zrychlení programu kompilují za běhu (tzv. just-in-time kompilace).

²³Toto není úplně přesné, protože i tyto jazyky mohou obsahovat makroinstrukce skládající se z více skutečných instrukcí a paměťové adresy je možno zapisovat symbolicky (tedy lze používat názvy proměnných), ale toto zjednodušení pro výklad postačí.

virtuální stroj. Tento stroj počítačový program v mezikódu interpretuje nebo za běhu překládá do strojového kódu, který je následně vykonáván samotným mikroprocesorem (tzv. just-in-time kompilace). Není ani vyloučena možnost překladu počítačového programu této formy do strojového kódu předem, například při jeho zavedení nebo i dříve při instalaci (tzv. ahead of time compilation). Podstatné je, že tento překlad formy se provádí až na zařízení uživatele a na jeho pokyn.

Pro programátora není tento mezikód, na rozdíl od zdrojového kódu, prakticky čitelný a srozumitelný, protože je vyjádřen v číslkové podobě. Strojovým kódem není, protože ho nelze vykonávat na mikroprocesoru přímo. Jde tedy o kód, který je na pomezí mezi zdrojovým a strojovým kódem.

Tento způsob vyjádření počítačového programu je v poslední době velmi rozšířen. Výhodou mezikódu je přenositelnost, tj. možnost program provozovat na různých hardwarových architektuurách. Nevýhodou je naopak o něco pomalejší běh oproti strojovému kódu. Příkladem této formy je například bytecode [Bytecode], zvláště rozšířené jsou Java bytecode [Haggar, 2015], Common Intermediate Language (CIL) v prostředí Microsoft .NET [.NET Framework] nebo Dalvik bytecode pro operační systém Google Android [Android Open Source Project].

Existence této formy vyjádření počítačového programu je důvodem, proč se domnívám, že je vhodné vztáhnout ochranu počítačových programů na jakoukoliv jejich formu tak, jak je to upraveno ve směrnici o právní ochraně počítačových programů i v autorském zákoně. Omezení se na formu zdrojového a strojového kódu, jak to činí například slovenská úprava²⁴, by mohlo mít za následek, že by tato forma postrádala ochranu, pokud by se výkladem nedospělo k závěru, že je tuto formu možno zařadit například pod strojový kód. Tento stav by byl jistě nežádoucí. Slovenská úprava stanoví, že počítačový program může být prováděn na počítači přímo nebo nepřímo. Toto nepřímé provádění zcela evidentně zahrnuje interpretaci programu ve formě zdrojového kódu, dokonce i provádění mezikódu prostřednictvím virtuálního stroje, ale definice počítačového programu se stále omezuje na formu vyjádření ve zdrojovém nebo strojovém kódu.

²⁴Viz § 5 odst. 8 slovenského zákona č. 618/2003 Z. z. o autorském práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)

4.3.3 Strojový kód

Strojový kód se skládá z instrukcí, které jsou přímo vykonávané mikroprocesorem. Mikroprocesor je konstruován tak, aby byl schopen vykonávat určitou instrukční sadu. Instrukce a jejich parametry jsou obvykle reprezentovány přesně definovaným číslicovým kódem, který se skládá z operačního kódu specifikujícího činnost instrukce a operandů, se kterými se tato činnost provádí [Machine code]. Proto není tento kód pro programátora prakticky čitelný a srozumitelný, ovšem v historických začátcích počítačů a jejich programování ani jiná možnost než tvořit program ve strojovém kódu nebyla. Vyváženo to ale bylo jejich relativní jednoduchostí.

4.3.4 Počítačový program vtělený do hardware

Směrnice o ochraně počítačových programů stanoví v recitálu 7, že se počítačovým programem rozumí program v jakékoliv formě, včetně programu inkorporovaného do technického vybavení (hardware). Kód počítačového programu může být také přímo nahrán do paměti určitého zařízení odlišného od počítače, a to ve formě instrukcí strojového kódu. Může se jednat o zařízení nacházející se uvnitř počítače (grafická karta, pevný disk, čip obsahující BIOS apod.). Zařízení obsahuje mikroprocesor, který je schopen strojový kód z paměti zařízení vykonávat. V tomto případě se jedná o tzv. firmware a počítačový program je vyjádřen stále ve formě strojového kódu, o kterém bylo pojednáno výše. Obvykle je tento firmware svázan s daným zařízením a zařízení jiného typu ho není schopno provádět. Může být také technicky zamezeno tento firmware v zařízení měnit nebo z něj pořídit rozmnoženinu.

Není ovšem nutné zůstat na úrovni strojového kódu uloženého v zařízení. Mikroprocesor vykonávající strojový kód je sekvenčním logickým obvodem, u něhož výstupy závisí jak na aktuálních vstupech, tak na vstupech z minulosti [Storr, 2014]. Skládá se z kombinační logiky tvořené hradly a z klopných obvodů. Tento logický obvod je schopný vykonávat určitý počítačový program, je tedy možné program přeložit dále až do podoby logického obvodu. V tomto případě se už nemusí počítačový program skládat z takových instrukcí, jaké jsou popisovány výše, ale stále jde podle mého názoru o počítačový program. Nemusí být ani uložen v paměti (např. v programovatelném logickém obvodu Field-programmable

gate array (FPGA)), ale může být napevno propojen do výše zmíněné podoby hradel a klopných obvodů.

Příkladem v předchozím odstavci uvedených inkorporovaných programů mohou být programy napsané ve speciálním jazyce popisujícím hardware (HDL – [Hardware description language]). Také lze program napsaný ve vyšším programovacím jazyku (obvykle jazyk C) přeložit do jazyku popisujícího hardware. Výsledkem tohoto postupu je počítačový program reprezentovaný hradly, klopnými obvody a jejich propojením, které je pak vykonáváno programovatelným logickým obvodem nebo je podle této reprezentace vytvořen integrovaný čip.

4.4 Přípravné koncepční materiály

Podobně jako u počítačového programu, ani u přípravných koncepčních materiálů²⁵ nenalezneme v právním řádu legální definici. Z recitálu 7 směrnice o právní ochraně počítačových programů se pouze dozvídáme, že přípravné koncepční materiály vedou k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto materiálů umožní v pozdější fázi vytvoření počítačového programu. Obecně to mohou být dokumenty tvořící návrh programové architektury počítačového programu a jeho uživatelského nebo programovacího rozhraní, zobrazující budoucí počítačový program rozdělený na moduly, datový model uspořádání dat jak v paměti, tak například v databázi, diagram zobrazující třídy s daty a metodami a jejich vzájemnou interakci a podobně. Při tvorbě těchto materiálů se často používá různých CASE (Computer Aided Software Engineering) nástrojů. Unified Modeling Language (UML) [Object Management Group] je jedním ze standardizovaných jazyků, kterým je možno graficky popisovat systém při jeho návrhu. Zahrnuje množinu přesně definovaných diagramů popisujících statický stav (moduly, třídy, jejich strukturu, data a vzájemné vztahy – například dědičnost nebo obsažnost) a dynamické chování mezi jednotlivými objekty. Mnoho nástrojů podporujících tento jazyk též podporuje automatické generování částí zdrojového kódu, především jeho hlavní struktury rozdělením na soubory, třídy, struktury, funkce apod.

²⁵V anglické verzi směrnice o ochraně počítačových programů jsou nazvány jako „preparatory design work“.

Otázkou je, zda pod přípravné koncepční materiály lze zařadit analýzu. Analýza je obecně jedním z prvních kroků při vývoji počítačových programů, při kterém se zjišťují požadavky (funkcionalita, případy užití – „use case“, ukázky prototypů, apod.) od budoucích uživatelů na výsledný počítačový program [Sutcliffe, 2014]. Budoucím uživatelem může být objednatel, pokud jde o programy na zakázku, nebo to mohou být koncoví uživatelé, kteří si ho budou pořizovat až po jeho dokončení. V obou případech je vhodné zjistit požadavky uživatelů. Na analýzu pak navazuje návrh počítačového programu, fáze se ovšem mohou prolínat. Obecně se autoři shodují, že analýza může být za určitých okolností přípravným koncepčním materiálem [Telec, 2007, s. 622][Kříž, 2005, s. 191][Jansa, 2014, s. 37].

Do přípravných koncepčních materiálů se naopak nezahrnuje projektový plán, který definuje proces vývoje z pohledu časové návaznosti jednotlivých jeho fází [Jansa, 2014, s. 37], ale nemá vliv na výsledek počítačového programu jako takového.

Autoři zabývající se tímto tématem [Telec, 2007, s. 622][Jansa, 2014, s. 38] považují přípravné koncepční materiály zpravidla za samostatné dílo, a to z toho důvodu, že je tento výtvor schopen samostatného užití. Tedy není možné podle nich uvažovat o spoluautorství výsledného počítačového programu u tvůrce přípravných koncepčních materiálů, pokud není zároveň jeho programátorem.

Při použití výše zmíněných CASE nástrojů je možno přímo z vytvořených materiálů generovat části zdrojového kódu. Podle mého názoru pak v případě, že autor přípravných koncepčních materiálů generuje pro programátory těmito nástroji onen zdrojový kód, je tento autor též spoluautorem počítačového programu, k jehož tvorbě materiály směřují, a to i přesto, že sám programátorem (v tom smyslu, že vlastnoručně píše řádky kódu) být ani nemusí. Domnívám se, že jde o případ počítačově generovaných programů, ke kterým se vyjadřuje například Zelená kniha EU [European Commission, 1988, s. 197]. Podle ní může být počítačový program nástrojem, kterého je možno využít k tvorbě díla a ten, kdo ho k této tvorbě použije, je pak autorem.

Podle hloubky a podrobnosti zpracování přípravných koncepčních materiálů pak může být na jejich základě vytvořený počítačový program s nimi v různém vztahu. Může jít o počítačový program, který je postaven na myšlenkách a principech, které jsou v přípravném koncepčním materiálu vyjádřeny. Druhou možností je zpracování díla podle ustanovení

§ 2 odst. 4 autorského zákona, v tom případě jde o odvozené dílo a vyžaduje se souhlas autora. Není vyloučeno ani použití v rámci díla souborného nebo děl spojených [Telec, 2007, s. 622].

Přípravné koncepční materiály požívají stejné ochrany jako počítačové programy, tedy jsou chráněny jako díla literární. Jak již bylo zmíněno, pro přípravné koncepční materiály postačuje podmínka původnosti. Pro vznik jejich ochrany se dovozuje, že nastává okamžikem jejich vyjádření v objektivně vnímatelné podobě jako v případě jiných děl. Pro vznik ochrany není podstatné, kdy a zda vznikne počítačový program [Aujezdský].

Kapitola 5

Autor počítačového programu

Ačkoliv směrnice o právní ochraně počítačových programů ve svém čl. 2 odst. 1 připouští, aby autorem počítačového programu byla vedle fyzické osoby či skupiny fyzických osob, za předpokladu, že to vnitrostátní předpisy umožňují, i právnická osoba, český autorský zákon přiznává autorství pouze osobám fyzickým. Podle § 5 odst. 1 je autorem fyzická osoba, která dílo vytvořila, v případě počítačových programů to bude programátor nebo skupina programátorů.

Právnická osoba není nadána tvůrčí schopností na rozdíl od fyzické osoby. Smyslem autorského práva je především ochrana jedinečné duševní činnosti, nikoliv ochrana investice do tvůrčí činnosti. Proto se neumožňuje, aby právnická osoba byla autorem díla [Telec, 2007, s. 92]. Toto jde mnohdy proti povaze tvorby počítačových programů, které jsou spíše produktem podnikání a vynakládají se na jejich vývoj vysoké finanční částky. Ochranu investic proto zákonodárce zohlednil například u děl zaměstnaneckých nebo u děl na objednávku, jak je dále rozebráno v sekci 7.2 na str. 42. (Podobná ale může být situace i u jiných děl, například audiovizuálních – filmů, kdy se na díle podílí velké množství osob a kapitálu, často pod vedením obchodní společnosti, ale za autora se považuje režisér.)

Jak již bylo zmíněno, autorskoprávní ochrana a tedy i autorství vzniká ve chvíli, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě. Jde o úkon faktický, nejde tedy o právní jednání ve smyslu občanského zákoníku, ale o jinou právní skutečnost, se kterou zákon spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností. Vzhledem k tomu, že jde o úkon faktický, neřeší se potřeba svéprávnosti. Vznik autorského díla je neformální, nevyžaduje se k němu žádný formalizovaný postup, například registrace nebo vyjádření

v hmotném substrátu [Telec, 2007, s. 93], přesto u počítačového programu je vyjádření v hmotné podobě (může být i elektronická) nutné. Nestačí tedy, aby měl programátor program jen v hlavě a zadáváním příkazů na počítači jej manuálně (třeba i opakovaně) prováděl [Smejkal, 2001, s. 19].

Autor se nemůže svého autorství zříci (resp. nemůže se vzdát svých výlučných osobnostních a výlučných majetkových práv¹), české autorské právo tedy nepřipouští tzv. volná díla (uvolněná do public domain) před uplynutím doby autorskopravní ochrany.

5.1 Spoluautorské dílo

Spoluautorským dílem je podle § 8 odst. 1 autorského zákona dílo, které vzniklo společnou tvůrčí činností více než jedné osoby do doby dokončení díla za podmínky, že výsledky tvůrčí činnosti jednotlivých spoluautorů nejsou způsobilé samostatného užití. Vznikne tedy dílo jediné, jež má více spoluautorů a toto autorství jím přísluší společně a nerozdílně.

Způsobilost samostatného užití znamená, že část tohoto díla sama o sobě ob stojí jako autorské dílo, tedy splňuje pojmové znaky díla [Telec, 2007, s. 116]. V případě počítačových programů může jít například o určitou komponentu software, kterou lze považovat za samostatné dílo. Podle mého názoru může jít i o knihovnu implementující určitou programovou funkcionalitu a neobsahující žádné uživatelské rozhraní, ale pouze rozhraní programové, které se dá použít počítačovým programem jiným (nebo i dále jinou knihovnou). Autor této části, kterou je možno samostatně užít, se pak nestává spoluautorem díla, ve kterém bylo toto dílo užito (například u díla souborného).

Spoluautorem není osoba, která přispěla k dílu pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu, nebo dala k vytvoření díla pouze podnět². Ke společné tvůrčí činnosti musí dojít před dokončením díla. V opačném případě by mohlo jít například o zpracování původního díla podle § 2 odst. 4 autorského zákona nebo o jinou úpravu

¹Viz § 11 odst. 4 AutZ a § 26 odst. 1 AutZ

²Viz § 8 odst. 2 AutZ

tohoto díla [Telec, 2007, s. 116]. Nicméně se nevyžaduje, aby spoluautoři na díle pracovali současně [Chaloupková, 2012, s. 17].

Spoluautorství také nevznikne v případě souborného díla podle § 5 odst. 2 autorského zákona, kdy je nějaké dílo (například grafické, zvukové nebo u počítačových programů také velmi často databáze) zařazeno do tohoto souborného díla.

Právním jednáním spoluautorů vznikají jejich práva a povinnosti týkající se díla společně a nerozdílně. Autorské právo k dílu je tedy považováno za jediné a nedílné, z toho vyplývá, že pro platnost právního jednání je potřeba, aby ho všichni spoluautoři učinili společně [Telec, 2007, s. 118-119] a o nakládání s dílem rozhodovali jednomyslně. Pokud by nějaký autor bez vážného důvodu bránil nakládání s dílem, je možné, aby soud nahradil jeho vůli na návrh ostatních spoluautorů³. Pokud by výše zmíněné právní jednání neučinili spoluautoři společně, bylo by toto právní jednání z důvodu použití principu nedělitelnosti spoluautorského práva neplatné [Telec, 2007, s. 118][Jansa, 2014, s. 113].

Podíl na výnosech ze spoluautorského díla se dělí v poměru velikostí tvůrčích příspěvků jednotlivých spoluautorů, nicméně zde autorský zákon připouští modifikaci dohodou⁴.

³Viz § 8 odst.4 AutZ

⁴Viz § 8 odst. 5 AutZ

Kapitola 6

Práva autora počítačového programu

Jak již bylo výše uvedeno, české autorské právo používá dualistickou nebo spíše kvazidualistickou koncepci práv autora. Podle dualistické koncepce by se autorská práva dělila na nepřevoditelná výlučná práva osobnostní a na převoditelná výlučná práva majetková. V českém právu uplatňovaná kvazidualistická koncepce se projevuje tím, že se autorská práva dělí na výlučná osobnostní práva a výlučná majetková práva¹, oboje jsou však nepřevoditelná². Výjimkou je přechod výlučných majetkových práv děděním a také v případě právního nástupnictví právnické osoby připadají tato práva jejímu nástupci. Podle některých autorů tato koncepce uplatňující se v kontinentálních právních řádech vychází z přirozenoprávního pojetí, kdy je autorské právo odvozeno od osobnostních práv fyzické osoby a odlišuje se tak od převážně majetkového pojetí copyrightu ve státech se systémem common law [Telec, 2007, s. 139].

Autorská práva jsou právy absolutními, působící proti všem (erga omnes). K jejich výkonu sám autor nepotřebuje další osoby. Právu autora tak odpovídá povinnost ostatních osob jeho právo nerušit. Tato autorská práva jsou však v určitých případech omezena zákonem (tzv. zákonnými licencemi a také volnými užitími, která se však u počítačových programů neuplatní) ve prospěch jiných osob.

¹Viz § 10 AutZ

²Viz § 11 odst. 4 a § 26 odst. 1 AutZ

6.1 Výlučná osobnostní práva autora

Výlučná osobnostní práva jsou upravena v autorském zákoně. Evropské právo se harmonizací ani jinou úpravou osobnostních práv nezabývá, protože se případná rozdílnost úprav nepovažuje za překážku jednotného trhu [Telec, 2007, s. 143].

Výlučná osobnostní práva jsou spojena s osobou autora, jsou tedy nepřevoditelná, zanikají smrtí autora³. Autor se jich nemůže žádným způsobem vzdát, uvolnění díla do „public domain“, jak je mnohdy zvykem u jednodušších počítačových programů, proto nemá pro osobnostní práva autora žádnou právní relevanci.

Autorské právo však pamatuje i na posmrtnou ochranu autorství díla. Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat autorství k dílu zemřelého autora a dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu⁴. Této ochrany se mohou domáhat osoby výslovně v zákoně uvedené: osoby autorovi blízké, právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce podle autorského zákona⁵.

Mezi výlučná osobnostní práva se řadí podle § 11 autorského zákona právo autora rozhodnout o zveřejnění díla, právo osobovat si autorství a právo na nedotknutelnost díla. V zákoně je tento výčet osobnostních práv koncipován jako taxativní, někteří autoři však mezi tato práva řadí i další, v případě počítačových programů připadá v úvahu právo na autorskou korekturu podle § 2385 odst. 1 občanského zákoníku [Chaloupková, 2012, s. 22].

6.1.1 Právo rozhodnout o zveřejnění díla

Vzhledem k tomu, že autorské dílo je částečně projevem osobní povahy fyzické osoby, má autor tohoto díla právo rozhodnout o zveřejnění díla. Zveřejněním se podle § 4 odst. 1 autorského zákona rozumí první oprávněné veřejné přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání nebo jiné zpřístupnění veřejnosti. Jde o první oprávněné zpřístupnění, tedy pokud již bylo veřejnosti zpřístupněno, nelze ho zveřejnit znovu. U počítačového programu tak půjde obvykle o jeho vydání (zahájení oprávněného veřejného rozšiřování

³Viz § 11 odst. 4 AutZ

⁴Viz § 11 odst. 5 AutZ

⁵Viz § 11 odst. 5 AutZ

rozmnoženin⁶), například uvedením na trh nebo zpřístupněním na internetu a umožněním licencí tento program užít.

6.1.2 Právo osobovat si autorství

Právo osobovat si autorství zahrnuje právo být jako autor uveden při zveřejnění a užití díla a také právo rozhodnout, jakým způsobem má být toto uvedení provedeno⁷. Může jít také o rozhodnutí, že jeho autorství zveřejněno nebude. Vzhledem k absolutní povaze práva pak má autor na druhé straně možnost bránit, aby se někdo jiný prohlašoval za autora jeho díla. Pro právo rozhodnout, jakým způsobem bude autorství uvedeno, se stanoví podmínka, že uvedení autorství je při daném užití obvyklé. Uvedení autorů však u počítačových programů obvyklé nebývá [Jansa, 2014, s. 41], v případě zaměstnaneckého díla se pak většinou dílo uvádí na veřejnost pod jménem zaměstnavatele, pokud to nebylo vyloučeno dohodou mezi zaměstnavatelem a autorem⁸, ovšem nejde o situaci, kdy by si zaměstnavatel osoboval autorství k dílu (podobně u kolektivního díla⁹).

6.1.3 Právo na nedotknutelnost díla

Právo na nedotknutelnost je vymezeno demonstrativním výčtem několika práv¹⁰. Jedním z nich je právo autora udělit svolení k jakékoliv změně nebo zásahu do jeho díla. Bez svolení autora není možné tyto změny nebo zásahy provádět. Změny mohou mít různou povahu: změny obsahu nebo formy vyjádření díla, připojení dodatků díla, zařazení díla do souborného díla ve smyslu § 2 odst. 5 autorského zákona nebo spojení s jiným dílem, případně tvůrčí zpracování nebo překlad [Telec, 2007, s. 152].

Dalším v demonstrativním výčtu práva na nedotknutelnost je právo autora, aby dílo nebylo užíváno způsobem snižujícím jeho hodnotu. Tento způsob užití spočívá v jednání, které zasahuje do hodnoty ideálního statku nehmotné povahy, nejde tedy obecně o jednání, které snižuje tržní cenu díla [Telec, 2007, s. 155].

⁶Viz § 4 odst. 2 AutZ

⁷Viz § 11 odst. 2 AutZ

⁸Viz § 58 odst. 4 AutZ

⁹Viz § 59 odst. 1 AutZ

¹⁰Viz § 11 odst. 3 AutZ

Právo na nedotknutelnost zahrnuje také právo na autorský dohled. Rozumí se jím právo autora na dohled nad plněním povinnosti jinou osobou užívat dílo způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu, nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak a lze-li tento po uživateli díla spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.

6.2 Výlučná majetková práva autora

Druhou oblastí autorských práv jsou výlučná práva majetková. Podobně jako u výlučných osobnostních práv se těchto práv nelze vzdát a jsou nepřevoditelná, ale jsou předmětem dědictví. Jejich výkon tak přechází na dědice, kterým může být i právnická osoba¹¹. Při zániku právnické osoby s právním nástupcem přechází tato práva na tohoto nástupce. Pokud právnická osoba zanikne bez právního nástupce, připadají majetková práva státu. Výlučná majetková práva jsou obecně omezena tak, že končí 70 let od prvního dne roku následujícího po roce, ve kterém autor zemřel. Díky rychlosti technologického vývoje je z pohledu počítačových programů tato doba tak dlouhá, že nemá prakticky žádný význam. Po uplynutí této doby se dílo stane tzv. volným dílem a každý ho zásadně může bez dalšího volně užít¹².

Majetková práva nelze postihnout výkonem rozhodnutí, ovšem pohledávky vzniklé z těchto práv – tedy například odměny získané díky licencování počítačového programu – postihnout lze¹³.

Výlučnými majetkovými právy jsou právo dílo užít a poskytnout jiné osobě oprávnění k výkonu práva dílo užít¹⁴. Majetková práva jsou ta práva, která autorům umožňují hospodářsky zhodnotit jejich tvorbu vloženou do autorského díla [Kříž, 2005, s. 86]. Proto nejspíše tato oblast autorských práv je oblastí nejvíce harmonizovanou evropským právem (směrnicemi EU) a upravovanou mezinárodními smlouvami.

¹¹ Viz §26 odst. 1,2 AutZ

¹² Viz § 28 odst. 1 AutZ

¹³ Viz § 26 odst. 1 AutZ

¹⁴ Viz § 12 odst. 1 AutZ

6.2.1 Právo dílo užit

Užití díla není v autorském zákoně definováno [Telec, 2007, s. 165], pouze je v něm stanoven demonstrativní výčet možných způsobů užití, tedy připouští se i jiné způsoby, než jsou zákonem upraveny. Užitím díla se myslí jakékoliv nakládání, pokud nejde o konzumaci díla. Jde o jeho vnímání lidskými smysly [Chaloupková, 2012, s. 25]. Jiným pohledem na věc může být, že zákon rozumí užitím jakékoliv zpřístupňování díla veřejnosti a rozmnožování, které je pro toto zpřístupňování nutným předpokladem [Kříž, 2005, s. 88].

Osoby odlišné od autora mohou dílo užit pouze se souhlasem autora nebo na základě zákonné licence¹⁵, kterou je umožněno dílo užit i bez souhlasu autora na základě výjimky stanovené zákonem¹⁶. Další výjimkou a omezením autorského práva jsou tzv. volná užití, která se však například právě u počítačových programů neuplatní¹⁷.

Autorský zákon stanoví, že právo dílo užit se vztahuje na dílo v původní i ve zpracované nebo jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem nebo prvky¹⁸. Autor odvozeného díla je tak omezen autorským právem autora původního díla. Autor odvozeného díla musí mít pro užití odvozeného díla oprávnění poskytnuté autorem díla původního [Chaloupková, 2012, s. 25].

Následující část pojednává o jednotlivých užitích tak, jak jsou demonstrativně uvedena v autorském zákoně.

Rozmnožování

Autorský zákon v § 13 odst. 1 za rozmnožování díla považuje zhotovování rozmnoženin díla nebo jeho částí. Rozmnoženiny mohou být dočasné i trvalé. U počítačových programů obsahuje autorský zákon navíc speciální úpravu v § 66 odst. 2, podle níž se za rozmnožování považuje též zhotovení rozmnoženiny nezbytné k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače a zhotovení rozmnoženiny pro jeho zobrazení, provoz a přenos.

¹⁵Viz § 29 odst. 2 AutZ

¹⁶Viz § 12 odst. 1 AutZ

¹⁷Viz § 30 odst. 3 AutZ

¹⁸Viz § 12 odst. 1 AutZ

K zavedení počítačového programu dojde při jeho startu, kdy je počítačový program obsažený v souboru na pevném disku nebo obdobném typu paměti rozmnožen do dočasné operační paměti počítače, aby ho bylo možno rychleji provádět. Obdobně počítače obsahují pro urychlení provádění programů asociativní paměti typu „cache“, která slouží jako mezipaměť obsahující bloky prováděných programů a dat blíže u procesoru. Pomocí této paměti jsou tyto bloky a data rychleji dostupné. Některé počítačové programy, zvláště ty, které jsou obsažené v hardware jako firmware, nepotřebují pro zavedení vytvoření rozmnoženiny a jsou prováděny přímo z paměti obsažené v mikrokontroléru.

Rozšiřování

Rozšiřováním originálu nebo rozmnoženiny díla se rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k tomuto originálu nebo rozmnoženině¹⁹. Za rozšiřování rozmnoženiny se také považuje nabízení rozmnoženin za účelem prodeje nebo jiného převodu vlastnického práva. Definice rozšiřování uvedená v českém autorském zákoně se omezuje pouze na rozmnoženiny v hmotné podobě, tedy prostřednictvím datového nosiče – CD-ROM, paměťové karty a podobně.

S rozšiřováním souvisí institut nazvaný vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem rozmnoženiny vyjádřený v českém právním řádu v ustanovení § 14 odst. 2 autorského zákona. Prvním prodejem (nebo jiným převodem vlastnictví) originálu nebo rozmnoženiny v hmotné podobě se vyčerpá právo na rozšiřování tohoto originálu nebo rozmnoženiny, ale není tím dotčeno právo na pronájem a na půjčování rozmnoženiny. Tedy v případě této rozmnoženiny nemůže autor omezovat další její rozšíření a kupující k tomuto rozšíření nepotřebuje souhlas. Kupující tak může tuto rozmnoženinu dále prodat nebo darovat a podobně. První prodej musí být uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem na území Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru.

Soudní dvůr Evropské unie²⁰ se zabýval mimo jiné problematikou vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem rozmnoženiny. Dovedil, že se právo na rozšiřování rozmnoženiny vyčerpá i v případě, že jde o rozmnoženinu pořízenou stažením z internetu, pokud

¹⁹Viz § 14 odst. 1 AuZ

²⁰Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. července 2012, ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp.

má transakce charakter kupní smlouvy, tedy stažení je umožněno výměnou za zaplacení kupní ceny. Bod 55 rozsudku vysvětluje, že ustanovení čl. 4 odst. 2 směrnice o právní ochraně počítačových programů, které upravuje institut vyčerpání práva na rozšiřování, totiž v souvislosti s prodejem rozmnoženiny počítačového programu nestanoví žádný požadavek na podobu rozmnoženiny. Tím rozšířil, ale zatím pouze u počítačových programů, vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny originálu i na nehmotné formy distribuce.

Česká úprava institutu vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem rozmnoženiny se v autorském zákoně, jak bylo výše zmíněno, omezuje pouze na hmotnou podobu rozmnoženiny²¹. Stažení počítačového programu prostřednictvím datové sítě se v rámci autorského zákona podřadí pod sdělování veřejnosti (viz níže) a rozmnožování (stažením vznikne místní rozmnoženina na disku počítače). Problematické tak je, že v případě počítačových programů je česká úprava institutu vyčerpání práva na rozšiřování odlišná od úpravy evropské.

Je také nutné si uvědomit, že se většinou prodává software, který je širším pojmem než samotný počítačový program. Software může zahrnovat více děl, např. databáze, grafická díla (fonty, ikony, obrázky), audiovizuální díla a podobně. Lze se pak dotazovat, zda se vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny uplatní i u těchto děl s počítačovým programem souvisejících. Rozsudek Soudního dvora EU vychází ze směrnice o právní ochraně počítačových programů a není zatím vyřešena otázka, zda se vyčerpání práva na rozšiřování uplatní v případě samostatných nehmotných rozmnoženin děl odlišných od počítačových programů. Mohlo by tak dojít k situaci, kdy se u počítačového programu prvním prodejem rozmnoženiny na internetu právo na rozšiřování vyčerpá, ale u děl ostatních, která jsou součástí softwaru k vyčerpání nedojde. Pak by logicky nebylo možné software jako celek prodat dál, nýbrž pouze jeho část – počítačový program, který by sám o sobě, bez potřebných dat vyjadřujících ostatní díla, nebyl schopen správné funkčnosti.

Otázkou je, jak se bude aplikovat institut vyčerpání práva na rozšiřování u počítačových programů, které byly prodány za zvýhodněných podmínek – například OEM (Original Equipment Manufacturer) počítačové programy nebo jiné zvýhodněné licence (studentské, nekomerční apod.). Výrobci počítačových programů OEM se licenčními podmínkami, ale i technickými prostředky, snaží docílit svázání jednotlivé rozmnoženiny počítačového

²¹Viz § 14 odst. 2 AutZ

programu s konkrétním počítačem, tedy program nelze přenést na jiný počítač a to ani v případě, že původní počítač zanikne (například z důvodu poruchy). Rozmnoženina počítačového programu pořízená za zvýhodněných podmínek je ale z hlediska práva pořád rozmnoženinou, u které dojde k vyčerpání práva na rozšiřování jejím prvním prodejem, nehledě na zvýhodněnou cenu, za kterou byla pořízena [Kubeša, 2011]. Českou judikaturu zabývající se tímto tématem nemáme, nicméně německý Spolkový soudní dvůr rozhodl ohledně OEM počítačových programů shodně²².

Pronájem

Pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla je zpřístupnění díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny na dočasnou dobu²³. Pronájem se v pojetí autorského zákona omezuje na hmotnou rozmnoženinu díla. Oproti tomu se podle recitálu 12 směrnice o ochraně počítačových programů definice pronájmu neomezuje na hmotnou podobu počítačového programu a pronájemem se rozumí i samotné zpřístupnění počítačového programu na omezenou dobu za výdělečným účelem.

Protože výčet způsobů užití díla v autorském zákoně, jak již bylo řečeno, je demonstrativní, stejného výsledku můžeme dosáhnout poskytnutím časově omezené licence za úplatu. V případě zpřístupnění díla v podobě nehmotné rozmnoženiny by potom nešlo o pronájem podle ustanovení § 15 autorského zákona, ale o jiné užití v zákoně neupravené.

Půjčování

Půjčování se od pronájmu odlišuje tím, že zpřístupňování se děje prostřednictvím zařízení přístupného veřejnosti a chybí účel přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu²⁴. Nevylučuje se poplatek za půjčení, ale účelem nesmí být hospodářský prospěch [Chaloupková, 2012, s. 31].

²²Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora ze dne 6. července 2000, ve věci I ZR 244/97 AZ

²³Viz § 15 AutZ

²⁴Viz § 16 AutZ

Vystavování

U počítačových programů si lze jen těžko představit jejich užití vystavováním, tak jak je definováno v autorském zákoně v § 17, tedy zpřístupnění díla umožněním shlédnutí nebo jiného vnímání jeho hmotné rozmnoženiny. Počítačový program vyjádřený prostřednictvím své hmotné rozmnoženiny sám o sobě jako předmět vystavování nemá smysl, ledaže by bylo vystaveno přímo vyjádření počítačového programu v některé možné formě (například zdrojový kód).

Sdělování veřejnosti

Sdělováním díla veřejnosti se podle § 18 odst. 1, 2 autorského zákona rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě po drátě nebo bezdrátově, též se jím rozumí zpřístupnění tím způsobem, kdy k němu má kdokoliv v libovolný čas a na libovolném místě přístup. Právě v případě vyvěšení na internetu a na obdobných datových sítích jde o přístup na vyžádání. Počítačový program může být na internetu zpřístupněn přímo a to například prostřednictvím webové stránky, která vytváří z pohledu uživatele rozhraní programu, aniž by se nějaká forma počítačového programu přímo nutně musela přenášet prostřednictvím sítě. Druhou možností sdělování veřejnosti je vyvěšení počítačového programu prostřednictvím odkazu ke stažení, kterým je později na základě požadavku osoby přistupující k webové stránce stažen do paměti počítače přímo v některé z forem jeho vyjádření. Toto stažení je již odlišným způsobem užití díla – rozmnožováním podle § 13 autorského zákona.

Podle dříve zmiňovaného rozsudku Soudního dvora EU²⁵ není vysílání grafického uživatelského rozhraní počítačového programu prostřednictvím televize sdělováním počítačového programu jako díla veřejnosti. Tento závěr považuji za logický, grafické rozhraní není formou vyjádření počítačového programu, jeho rozmnožením nevznikne rozmnoženina počítačového programu a tedy ani jeho vysílání v televizi nemůže být sdělováním veřejnosti. Je však teoreticky možná situace, kdy by se program prostřednictvím televize nebo i radiového vysílání přenášel – tedy došlo by k naplnění podstaty sdělování díla veřejnosti. Například je možné vysílat přímo zdrojový kód programu zobrazením jeho textové podoby nebo jeho konverze do podoby zvukové a to buď přečtením nebo převedením

²⁵Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. prosince 2010, ve věci C-393/09, Bezpečnostní softwarová aliance – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury.

do zvukové podoby zvoleným kódováním (podobně, jako to provádí například telefonní modem).

6.2.2 Právo poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užit – licence

Výlučná autorská práva jsou konstruovaná jako nepřevoditelná²⁶, pro vyvážení této konstrukce je zavedena možnost autora poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užit třetí osobě. Toto poskytnutí oprávnění se realizuje licenční smlouvou. Oprávnění k výkonu dílo užit je pak licenci.

Po rekonstrukci soukromého práva se úprava licence přesunula do nového občanského zákoníku, konkrétně do § 2358 a násl. NOZ. V těchto ustanoveních je upravena jak licence obecně (tedy obecně pro práva duševního vlastnictví), tak speciální licence k předmětům chráněným autorským zákonem (autorským dílům) v § 2371 a násl. NOZ.

Licence může být ujednána jako výhradní nebo nevýhradní. Pokud není výslovně ujednána typ, platí, že byla ujednána licence nevýhradní²⁷. V případě výhradní licence nelze poskytnout tutéž licenci další osobě²⁸. Poskytovatel také nevykonává práva, ke kterým udělil licenci, pokud není dojednáno jinak. Pro poskytnutí výhradní licence je potřeba uzavřít smlouvu písemnou formou²⁹, pokud není forma dodržena, jde o právní jednání relativně neplatné³⁰. Poskytnutí další licence za trvání výhradní licence je právním jednáním zdánlivým a licence nevznikne, dříve poskytnuté nevýhradní licence však zůstávají v platnosti³¹. V případě nevýhradní licence může poskytovatel sám práva vykonávat, ale i další licenci poskytnout třetím osobám³².

Podstatnými náležitostmi licenční smlouvy v případě poskytnutí oprávnění k výkonu práva užit počítačový program jsou [Jansa, 2014, s. 255-257]: vymezení díla – počítačového programu, určení způsobů užití díla, určení rozsahu licence a stanovení odměny za licenci.

²⁶Pro výlučná majetková práva viz § 26 odst. 1 AutZ

²⁷Viz § 2362 NOZ

²⁸Viz § 2360 odst. 1 NOZ

²⁹Viz § 2358 odst. 2 písm. a) NOZ

³⁰Viz § 582 odst. 1 a § 586 odst. 2 NOZ, a contrario § 588 NOZ

³¹Viz § 2360 odst. 2 NOZ

³²Viz § 2361 NOZ

Užití díla je možno omezit jen na určité způsoby. Je třeba si uvědomit, že v případě uzavírání licenční smlouvy s tím, koho zákon označuje za oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu, nelze omezit minimální rozsah práv přiznaných zákonem³³.

Co se týče ujednání odměny, lze v licenční smlouvě vyjádřit vůli, že se smlouva uzavře i bez určení výše odměny³⁴. Odměna se pak určí ve výši, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za obdobných podmínek. Lze též ujednat licenční smlouvu bezúplatnou³⁵.

Důležitým institutem z pohledu počítačových programů je tzv. neadresná akceptace návrhu [Kustein, 2011]. Uzavření smlouvy se skládá obecně z návrhu (nabídky) a následně z jeho akceptace. Návrh na uzavření licenční smlouvy je možno projevit i vůči neurčitému počtu osob³⁶. Co je ale důležité, je možnost přijmout tento návrh provedením určitého úkonu, zejména poskytnutím nebo přijetím plnění a to bez vyrozumění navrhovatele³⁷. Tímto institutem je uzákoněno uzavírání licenčních smluv způsobem, který byl a je prakticky používán (především s koncovými uživateli): „clickwrap“, kdy se zaškrtnutím v průběhu instalačního procesu schválí licenční podmínky a „shrinkwrap“, kdy se licenční podmínky schválí porušením obalu rozmnoženiny počítačového programu [Kustein, 2011][Jansa, 2014, s. 261]. Institut neadresné akceptace návrhu je také podstatný pro možnost uzavření licenční smlouvy v případě svobodného softwaru, který v poslední době nabývá na významu. Otázkou v případě opensource licencí může být, zda je možno je považovat za výše zmíněný neadresný návrh na uzavření licenční smlouvy. Většina opensource licencí pochází z právního systému common law, kde se na licenci nahlíží jako na udělení oprávnění, nikoli jako na smlouvu [Jones, 2003].

V souvislosti se svobodným a opensource software je vhodné zmínit dvojí (nebo i více-násobné) licencování. Tato technika spočívá v tom, že se počítačový program nabízí pod různými licencemi a budoucí nabyvatel si může zvolit, kterou licencí z nabízených se bude řídit. Příkladem můžeme uvést knihovnu Qt³⁸. Tato knihovna je nabízena pod komerční licencí, která umožňuje používat její funkcionalitu ve vlastním proprietárním počítačovém

³³Viz § 66 odst. 6 AutZ a také kapitolu 7 této práce

³⁴Viz § 2366 odst. 1 písm. a) NOZ

³⁵Viz § 2366 odst. 1 písm. b) NOZ

³⁶Viz § 2373 odst. 1 NOZ

³⁷Viz § 2373 odst. 2 NOZ

³⁸Viz <http://www.qt.io>

programu bez publikace zdrojového kódu nebo pod licencí LGPL, která sice umožňuje použití v proprietárním počítačovém programu bez publikace zdrojových kódů, ale s jistými omezeními³⁹ a nakonec pod silně „copyleftovou“ licencí GPL, která neumožňuje použití v proprietárním počítačovém programu bez publikace zdrojových kódů [The Qt Company]. Počítačové programy používající kód licencovaný „copyleftovou“ licencí také musejí být dále pod touto nebo jinou kompatibilní licencí licencovány [Jansa, 2014, s. 269]. Více se kompatibilitou licencí svobodného softwaru zabývá např. [Sedláčková, 2012].

6.2.3 Jiná majetková práva

Autorský zákon v § 24 a násl. upravuje jiná majetková práva: právo na odměnu při opět-ném prodeji originálu díla uměleckého, právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu a právo na odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla. Tato majetková práva se u počítačových programů z jejich povahy a stanovených zákonných výjimek neuplatní.

³⁹Za nejzávažnější považuji nutnost použití dynamického linkování knihovny [Free Software Foundation, 2007], kdy knihovna obsahující její programový kód musí být obsažena v samostatném souboru (např. v souboru s příponou *.dll pod operačním systémem Windows a *.so v prostředí Unix) [Dynamic linker].

Kapitola 7

Zákonné licence a omezení práv autora

Na základě zákonné licence je možno za splnění zákonem stanovených podmínek užít díla bez souhlasu nositele autorských práv. Jde převážně o kogentní úpravu, od které se nelze smluvně odchýlit. Jiným důvodem užití bez souhlasu, který potenciálně připadá u počítačových programů v úvahu, je užití volného díla po uplynutí doby trvání výlučných majetkových práv¹. Dále existují omezení práv autorů díla ve prospěch zaměstnavatele a objednatele, tato omezení jsou ovšem upravena pouze dispozitivně.

7.1 Třístupňový test

U zákonných licencí se uplatňuje tzv. třístupňový test pocházející prvně z revidované Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1967. Tento test stanoví, za jakých podmínek je možné použít zákonné výjimky z výlučných autorských práv. Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS) pak test přebírá do čl. 13 a rozšiřuje na všechna majetková práva (Bernská úmluva ho uplatňuje pouze u rozšiřování díla). České autorské právo ho pak implementuje do ustanovení § 29 odst. 1 autorského zákona. Zákonné licence je možno použít (a tedy dílo užít bez souhlasu nositele autorských práv) při splnění těchto tří kroků:

1. Výjimka pro užití díla bez souhlasu nositele autorského práva je stanovena zákonem.
2. Užití díla není v rozporu s běžným způsobem využití díla.
3. Užitím díla nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele autorského práva.

¹Viz § 28 AutZ

U užití díla bez svolení nositele autorských práv na základě zákonné licence je tedy třeba zkoumat, zda toto užití testem projde. Z tohoto třístupňového testu pak někteří autoři dovozují, že ustanovení upravující zákonné licence je třeba vykládat restriktivně [Telec, 2007, s. 339], jiní tvrdí, že zákonné licence nelze vykládat extenzivně [Chaloupková, 2012, s. 54]. Prostou logickou úvahou zjistíme, že tyto dva přístupy jsou odlišné, první z nich výklad zužuje i proti výkladu adekvátnímu, druhý naopak adekvátní výklad připouští. Osobně bych se zvláště u počítačových programů přikláněl k použití výkladu adekvátního. Počítačové programy se od ostatních děl odlišují svojí převážně užitnou hodnotou (velká část počítačových programů slouží k řešení nějakého problému) a duševní stránka tvorby (autorův otisk) zůstává spíše na pozadí. Pokud bychom zákonné licence vykládali příliš restriktivně, docházelo by k nepřiměřenému zvýhodňování nositelů autorských práv na úkor oprávněných uživatelů. Co se týče zákonných licencí uvedených ve směrnici o právní ochraně počítačových programů se naopak generální advokáti u Soudního dvora EU domnívají, že by se měly vykládat restriktivně².

7.2 Omezení ve prospěch zaměstnavatele nebo objednatele

Vzhledem k tomu, že tvorba počítačových programů je mnohdy záležitostí většího počtu osob a provádí se pod vedením a z podnětu osoby odlišné od autora nebo v rámci pracovněprávního vztahu (pod zaměstnavatelem, právnickou osobou) a autorské právo přiznává autorství pouze osobě fyzické, která dílo skutečně vytvořila, zavádí se omezení práv autorů díla ve prospěch těchto osob odlišných od autora. Jde o stanovená omezení autora u díla zaměstnaneckého a u díla na objednávku. Jak již bylo dříve zmíněno, směrnice o právní ochraně počítačových programů umožňuje, aby se autorem počítačového programu stala, pokud to vnitrostátní právo připouští, také právnická osoba, česká právní úprava to však nepřipouští. Na tvorbě počítačového programu se může střídát postupně více autorů, kteří mohou zemřít nebo jejich pracovněprávní vztahy k zaměstnavateli mohou zanikat

²V případě čl. 5 směrnice viz bod 126 stanoviska generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna předneseného dne 15. listopadu 2012, ve věci C-103/11, Evropská komise proti Systran SA a Systran Luxembourg SA, v případě čl. 6 směrnice viz bod 85 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programming Ltd.

a je potřeba umožnit, aby zaměstnavatel mohl dále v takovém dílu pokračovat. Pro řešení tohoto problému, kdy je z hospodářského hlediska potřebné, aby výkon některých práv byl umožněn osobě, která vývoj a tvorbu počítačového programu zastřešuje, se tedy české právo omezuje na úpravu zaměstnaneckého díla, kde jsou stanoveny určité domněnky souhlasu autora, a na úpravu díla na objednávku. Toto se odlišuje od systému uplatňovaného například v USA, kde se za autora považuje osoba, pro níž bylo dílo vytvořeno (zaměstnanecké, na objednávku, „work made for hire“) [Tůma, 2007, s. 108].

7.2.1 Omezení v případě zaměstnaneckého díla

Zaměstnanecké dílo je takové autorské dílo, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu k zaměstnavateli³. Mezi tyto vztahy se dále řadí pracovní vztah mezi družstvem a jeho členem a funkční vztahy, tedy vztahy mezi společností a autorem, který je statutárním orgánem nebo jeho členem anebo společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti⁴.

Pro zaměstnanecké dílo platí, pokud není dohodnuto jinak, že zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva, tato majetková práva ale může zaměstnavatel postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, s výjimkou převodu práv, která jsou součástí obchodního závodu při jeho prodeji⁵ a převodu práv při přeměně obchodní společnosti, při prodeji likvidačního zůstatku, konkurzní podstaty nebo při prodeji v rámci výkonu rozhodnutí [Jansa, 2014, s. 107]⁶. Osobnostní práva autorovi díla zůstávají, ale stanoví se zákonná vyvratitelná domněnka, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování (včetně překladu), spojení s jiným dílem, zařazením do souborného díla a také k tomu, aby zaměstnavatel uváděl na veřejnost dílo pod svým jménem⁷.

Pokud zaměstnavatel zemře nebo zanikne bez právního nástupce (právnícká osoba je zrušena s likvidací), vrací se oprávnění k výkonu majetkových práv autorovi díla⁸.

³Viz § 58 odst. 1 AutZ

⁴Viz § 58 odst. 10 AutZ

⁵Viz § 58 odst. 1 AutZ. Zde zákon používá pojem podnik podle starého občanského zákoníku, jde nejspíše o další z opomenutí vzniklé při rekonstrukci občanského práva.

⁶Autoři se zde omezují na přeměnu fúzí, podle mého názoru to lze zobecnit i na další formy přeměn společnosti. Obecně není potřeba souhlasu v těch případech, kdy zaměstnavatel zanikne s právním nástupcem.

⁷Viz § 58 odst. 4 AutZ

⁸Viz § 58 odst. 2 AutZ

Argumentací a contrario dojdeme k závěru, že v případě smrti nebo zániku s právním nástupcem přechází oprávnění k výkonu majetkových práv na tohoto právního nástupce. Pro případ, že by autor dílo z důvodu skončení právního vztahu k zaměstnavateli nedokončil nebo že existují důvodné obavy, že dílo včas a řádně nedokončí, stanoví zákon vyvratitelnou domněnku, že autor zaměstnavateli udělil k dokončení nehotového díla svolení⁹.

Odlišností stanovenou mimo jiné pro počítačové programy je, že se neuplatní právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem je ve zjevném nepoměru k zisku ze zaměstnaneckého díla¹⁰.

U počítačových programů je potřeba se pozastavit nad problematikou přístupu ke zdrojovým kódům, bez nichž není dost dobře možná (nebo alespoň velmi ztížená) praktická realizace některých výše zmíněných dispozitivně stanovených práv, například právo na úpravy, zpracování nebo třeba dokončení. Právní úprava tuto otázku neřeší. Touto problematikou se zabývá například [Štědroň, 2010, s. 67-68]. Zde autor dochází k závěru, že k tomu, aby byl naplněn účel ustanovení upravujícího zaměstnanecké dílo a zaměstnavatel mohl tato oprávnění prakticky vykonávat, musí mít přístup ke zdrojovému kódu a tedy může po autorovi požadovat jejich zpřístupnění. S tímto názorem se však část nauky neztotožňuje.

Pro počítačové programy s ohledem na jejich povahu a náklady spojené s jejich tvorbou platí také právní fikce, že se za zaměstnanecké dílo považuje dílo vytvořené na objednávku¹¹. Smlouva o dílo musí být ale uzavřena s budoucím autorem díla, tedy pouze fyzickou osobou. Dalším způsobem, jakým se můžeme dostat do režimu zaměstnaneckého díla je právní fikce stanovená u díla kolektivního. Kolektivní dílo se považuje za zaměstnanecké dílo, bylo-li vytvořeno na objednávku¹². V těchto dvou případech se objednatel považuje za zaměstnavatele.

Na tvorbě kolektivního díla se podílí více autorů z podnětu a pod vedením nějaké fyzické nebo právnické osoby a je uváděno na veřejnost pod jejím jménem. Uvedení na veřejnost pod jménem této fyzické nebo právnické osoby je na rozdíl od zaměstnaneckého díla podmínkou pro vznik kolektivního díla¹³. Podobně jako u spoluautorského díla se

⁹Viz § 58 odst. 5 AutZ

¹⁰Viz § 58 odst. 6 AutZ

¹¹Viz § 58 odst. 7 AutZ

¹²Viz § 59 odst. 2

¹³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, ve věci 30 Cdo 725/2012, žalobce: PROJECT building s.r.o., žalovaný: CENTROPROJEKT a.s. a VPÚ DECO Praha a.s.

vyžaduje, aby jednotlivé příspěvky autorů nebyly schopny samostatného užití¹⁴. Taktéž je potřeba uvažovat o kolektivním dílu jako dílu jediném a nedílném, pokud vznikne děl více, je potřeba určovat autorství samostatně. Dílo kolektivní je vždy také spoluautorským dílem, naopak tento vztah neplatí [Telec, 2007, s. 117].

Podnět k vytvoření kolektivního díla musí být právně relevantní, musí jít například o pracovní příkaz zaměstnavatele a pak jde přímo o zaměstnanecké dílo nebo o smlouvu o dílo s budoucím autorem díla (fyzickou osobou) a pak jde o kolektivní dílo, které se právní fikcí považuje za dílo zaměstnanecké [Telec, 2007, s. 570]. Vedením při tvorbě díla se rozumí konstantní dozor výkonu tvořivé činnosti a její řízení, které spočívá zejména v udávání celkové koncepce a obsahového, funkčního nebo hospodářského charakteru díla a jeho konečného vzhledu¹⁵. Aby bylo možné právní fikcí považovat kolektivní dílo za zaměstnanecké, je také potřeba, aby objednávka směřovala k vytvoření příspěvku kolektivního díla, nepostačuje, aby předmětem smlouvy o dílo bylo jen vytvoření prostého díla na objednávku¹⁶.

7.2.2 Omezení v případě díla na objednávku

Dílo vytvořené na objednávku je takové dílo, které bylo vytvořeno na základě smlouvy o dílo¹⁷, smluvního typu upraveného občanským zákoníkem¹⁸, který pak dále obsahuje i speciální úpravu pro dílo s nehmotným výsledkem¹⁹. Pokud je dílo vytvořeno na základě smlouvy o dílo a na straně zhotovitele je právnická osoba, jde o dílo na objednávku²⁰, kdy však nelze aplikovat režim § 61 autorského zákona, který vyžaduje, aby zhotovitelem byl autor, tedy fyzická osoba. V tomto případě se tedy použijí ustanovení § 263 I a násl. nového občanského zákoníku, která upravují díla s nehmotným výsledkem. Zde je dispozitivně

¹⁴Viz § 59 odst. 1 AutZ

¹⁵Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, ve věci 30 Cdo 725/2012, žalobce: PROJECT building s.r.o., žalovaný: CENTROPROJEKT a.s. a VPÚ DECO Praha a.s.

¹⁶Viz tamtéž

¹⁷Podle některých autorů [Telec, 2007, s. 579] nemusí být přímo povinností zhotovitele ze smlouvy o dílo vytvoření díla, ale půjde o dílo na objednávku také v případě, kdy bude dílo vytvořeno v důsledku plnění této smluvní povinnosti. Příkladem může být vytvoření určitého technického řešení, které bylo realizováno prostřednictvím dodaného počítače s vytvořeným počítačovým programem.

¹⁸Viz § 2586 a násl. NOZ

¹⁹Viz § 263 I a násl. NOZ

²⁰V případě zhotovitele fyzické osoby-autora (nebo kolektivu autorů) se u zhotovení počítačového programu toho dílo považuje fikcí za dílo zaměstnanecké (viz § 58 odst. 7 a § 59 odst. 2 AutZ).

upraveno, že výsledek činnosti zhotovitel poskytl objednateli k účelu vyplývajícím ze smlouvy²¹. Zhotoviteli je dáána možnost poskytnout výsledek činnosti třetí osobě, pokud to není v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele a neobsahuje-li smlouva výslovný zákaz tohoto poskytnutí²².

Pokud není ve smlouvě mezi objednatelem a zhotovitelem upraven přístup ke zdrojovému kódu, právní úprava v tomto případě, podobně jako u díla zaměstnaneckého, nepomůže. Rozhodující bude tedy nejspíše účel vyplývajícím ze smlouvy o dílo. Pokud ze smlouvy vyplyne pro objednatele možnost si zhotovený počítačový program upravovat, opravovat nebo jinak měnit, pro praktickou realizaci těchto oprávnění je přístup ke zdrojovému kódu takřka nezbytný. V tom případě by nejspíše objednatel mohl po zhotoviteli požadovat jejich zpřístupnění. V opačném případě žádná zákonem daná povinnost k předání zdrojových kódů není. Pro srovnání, tuto otázku řešil také rakouský Nejvyšší soud, který dovedl, že předání zdrojového kódu není automaticky součástí smlouvy o dílo, kterým se zhotovuje počítačový program²³.

7.3 Oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu

Uživatel autorského díla je chápán jako osoba, která dílo užívá podle § 12 autorského zákona. Nicméně u počítačového programu se na pojem uživatel (ve formě oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu) nahlíží odlišně. To ovšem neznamená, že počítačový program nelze užívat také podle výše zmíněného ustanovení, je zde ovšem navíc ve vztahu k počítačovým programům úprava speciální, vyvolaná jejich povahou a jejich užitím, resp. využitím koncovým uživatelem v podobě konzumace počítačového programu, která je něčím jiným než výše zmíněné užití díla [Chaloupková, 2012, s. 120].

Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je podle § 66 odst. 6 autorského zákona také „...jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu“. Z tohoto vyplývá, že jde v autorském zákoně o pojem definovaný smyčkou

²¹ Viz § 2634 NOZ

²² Viz § 2633 NOZ

²³ Rozsudek rakouského Nejvyššího soudu ze dne 3. srpna 2005, ve věci 9Ob81/04h

[Telec, 2007, s. 634]. Zákonná definice považuje za oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu především oprávněného nabyvatele rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, a dále oprávněného nabyvatele licence.

Evropské právo ve směrnici o ochraně počítačových programů pracuje jednou s pojmem „oprávněný nabyvatel“ (v anglické verzi „lawful acquirer“)²⁴, podruhé s pojmem „oprávněný uživatel“ (angl. „person having a right to use the computer program“)²⁵, potřetí „osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu“ (angl. „person having the right to use a copy of a computer program“)²⁶ a nakonec počtvrté „oprávněný uživatel počítačového programu“ (angl. „person having a right to use a copy“)²⁷. Lze se pak dotazovat, zda jde vždy o pojmy obsahově shodné, směrnice definici ani jednoho z nich neobsahuje.

Evropská komise ve zprávě hodnotící implementaci směrnice vyjádřila názor, že oprávněným nabyvatelem byl myšlen kupující, nabyvatel licence, nájemce počítačového programu nebo osoba oprávněná užívat program jejich jménem [European Commission, 2000, s. 12]. Podle zprávy je zavedení a definice tohoto pojmu členskými státy do jejich právních řádů spíše ojedinělá, ty státy, které pojem implementovaly to provedly pojmem „oprávněný uživatel“. Jde o pojem nejasně vymezený a bylo by vhodné ho do budoucna vysvětlit buď legální definicí nebo alespoň judikaturou. Z tohoto pojetí vycházela česká definice v autorském zákoně.

Přínosem zákonné definice uvedené v ustanovení § 66 odst. 6 autorského zákona je výslovné stanovení, že oprávněným uživatelem je jak nabyvatel licence, tak oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, nicméně oproti evropské úpravě je nejspíše pojem zúžen tím, že je stanovena podmínka účelu nabytí, tj. za účelem využití počítačového programu, nikoli za účelem dalšího převodu. S tímto evropské právo nepracuje [Telec, 2007, s. 634], byť používá pojem odlišný – „oprávněný nabyvatel“. Hlavním významem je, že právě oprávněnému uživateli rozmnoženiny počítačového programu je přiznán minimální

²⁴V čl. 5 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů

²⁵V čl. 5 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů

²⁶V čl. 5 odst. 3 směrnice o ochraně počítačových programů

²⁷V čl. 6 odst. 1 písm. a) směrnice o ochraně počítačových programů

rozsah práv, který nelze smluvně omezit a který se projevuje prostřednictvím speciálních zákonných licencí²⁸.

Pro doplnění zmiňuji, že rozsudek Soudního dvora EU²⁹ se zabýval pojmem oprávněný nabyvatel, ale pouze tom směru, zda je oprávněným nabyvatelem též nabyvatel rozmnoženiny, který jí koupil od prvního oprávněného nabyvatele v případě, že došlo k vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem rozmnoženiny. Soudní dvůr dospěl k závěru, že i druhý a každý další nabyvatel rozmnoženiny je oprávněným nabyvatelem této rozmnoženiny.

7.4 Zákonné licence pro počítačové programy

Vzhledem k tomu, že počítačové programy jsou svojí povahou odlišné od ostatních autorských děl, úprava zákonných licencí je u nich odlišná. U počítačového programu se především neuplatní institut volného užití pro osobní potřebu. Zdůvodnění používaná u audiovizuálních děl se u počítačových programů nepoužijí, skutečným důvodem soukromého rozmnožování a užívání počítačových programů je ve většině případů pouze snaha získání rozmnoženiny zdarma [European Commission, 1988, s. 193]. Proto autorský zákon v ustanovení § 30 odst. 3 subsidiárně stanoví, že užitím počítačového programu se rozumí i užití pro osobní potřebu fyzické a právnické osoby. Jde o výjimku z obecného volného užití zakotveného v odst. 1 téhož paragrafu.

U počítačových programů se v souladu s ustanovením § 66 odst. 7 autorského zákona neuplatní většina zákonných licencí stanovených pro autorská díla obecně, například citace³⁰, zpravodajská licence³¹, knihovní licence³² nebo licence pro určitá užití osiřelého díla³³. Zákonnou licencí, která se naopak uplatní, je licence úřední podle ustanovení § 34 písm. a), která umožňuje užít dílo bez souhlasu autora v odůvodněné míře na základě zákona

²⁸Viz § 66 odst. 6 poslední větu AutZ

²⁹Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. července 2012, ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp.

³⁰Viz § 31 AutZ

³¹Viz § 34 písm. b) až d) AutZ

³²Viz § 37 AutZ

³³Viz § 37a AutZ

pro účely veřejné bezpečnosti, pro soudní nebo správní řízení nebo k jinému úřednímu účelu nebo pro parlamentní jednání a pořízení zápisu o něm.

U počítačových programů se uplatní i zákonná licence pro dočasné rozmnoženiny podle ustanovení § 38a odst. 1 písm. a) autorského zákona. Je tím umožněna tvorba dočasných rozmnoženin technického charakteru, které nemají samy o sobě žádný hospodářský význam a jejich účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami prostředníkem. Do této zákonné licence jsou zahrnuty i rozmnoženiny náhodné (incidentní), které vznikly pouze jako vedlejší důsledek užití díla [Telec, 2007, s. 400]. Z technického pohledu jde o různé dočasné kopie v pamětech typu cache, v bufferech ovladačů a přenosových zařízení (směrovače, síťové adaptéry apod.), ale také například dočasné rozmnoženiny uložené v paměti proxy serveru („caching web proxy server“) urychlujícího přístup k Internetu nebo k jiné datové síti lokálním ukládáním často stahovaných rozmnoženin.

Odlišně je upraveno rozmnožování počítačového programu, které je nezbytné k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače a pro jeho zobrazení, provoz a přenos³⁴. V těchto případech platí zvláštní úprava v ustanoveních § 66 odst. 1 písm. a) a b) autorského zákona upravující zákonnou licenci pro běžné využití počítačového programu a opravu jeho chyb. Dalšími zákonnými licencemi speciálními pro počítačové programy jsou zhotovení záložní rozmnoženiny programu (viz sekce 7.7 a str. 65), zkoumání funkčnosti programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na kterých je založen (viz sekce 7.8 na str. 66) a provedení dekompilace za účelem získání informací nezbytných pro dosažení interoperability (viz sekce 7.9 na str. 67).

7.5 Běžný provoz počítačového programu

Jak bylo výše řečeno, u využití počítačového programu jeho provozem jde o jeho konzumaci. Vzhledem k tomu, že pro počítačové programy se neuplatní zákonná licence pro dočasné rozmnoženiny pro oprávněné užití díla³⁵ a navíc je přímo stanoveno, že rozmnožováním počítačového programu se rozumí i zhotovení rozmnoženiny nezbytné

³⁴Viz § 66 odst. 2 AutZ

³⁵Viz § 38a odst. 1 písm. a) ve spojení s § 66 odst. 7 AutZ

k zavedení a uložení do paměti počítače a také zhotovení rozmnoženiny nezbytné pro jeho zobrazení, provoz a přenos³⁶, je upravena zákonná licence, aby bylo možno počítačový program využít. Při jeho běžném provozu totiž nutně dochází ke vzniku rozmnoženin, ale i k dalším změnám na počítačovém programu. Tyto zákonné licence jsou stanoveny ve prospěch oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) tak stanoví zákonnou licenci pro oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu, která mu umožňuje počítačový program rozmnožovat, překládat, zpracovávat, upravovat nebo jinak měnit, pokud je to nebytné k jeho využití, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu. Tyto činnosti jsou stejným ustanovením povoleny též pro opravu chyb tohoto počítačového programu, pokud je to nebytné k jeho využití. Jde o implementaci čl. 5 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice o ochraně počítačových programů.

Je potřeba se zastavit u významu některých pojmů. Výše uvedená ustanovení dovolují určité činnosti, jsou-li vykonávány při zavedení a provozu počítačového programu. Provozem se zřejmě rozumí jeho běh na počítači, tedy postupné vykonávání instrukcí počítačového programu jeho procesorem. Zavedením počítačového programu se z technického hlediska rozumí jeho načtení (tedy vytvoření rozmnoženiny) do operační paměti počítače (RAM) a provedení dalších potřebných úkonů a jeho následné spuštění speciálním programem, tzv. zavaděčem (angl. loader) [Youngdale, 1995]. Tento zavaděč je obecně součástí jádra operačního systému, ale může být i jiného druhu, příkladem je třeba zavaděč samotného operačního systému (tzv. bootloader). Podle mého názoru pojem „zavedení počítačového programu“ neobsahuje tedy jeho instalaci na pevný disk (odlišně srov. [Telec, 2007, s. 629], podle něhož je do zavedení počítačového programu zahrnuta i jeho instalace).

Důležitým pojmem je „překlad“ počítačového programu. Zde nejspíše nejde o překlad ve smyslu ustanovení § 2 odst. 4 autorského zákona, ale je potřeba tento pojem vykládat samostatně (viz více v sekci 7.6.4 na str. 59). Podle mého názoru tento pojem musí nutně zahrnovat také překlad formy vyjádření počítačového programu. Mnohdy je totiž překlad formy nezbytný při zavedení nebo při provozu počítačového programu k tomu, aby bylo možno jej vůbec provozovat. Může jít o překlad mezijazyku Common Intermediate Langu-

³⁶Viz § 66 odst. 2 AutZ

age (CIL) do strojového kódu při zavedení nebo o kompilaci za běhu programu v mezikódu Java bytecode („just-in-time compilation“).

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) autorského zákona je naopak dispozitivní, je možno se od něho smluvně odchýlit. Toto ustanovení umožňuje oprávněnému uživateli rozmnoženiny počítačového programu, aby program rozmnožoval, překládal, zpracovával, upravoval nebo jinak měnil, pokud je to nezbytné k jeho využití v souladu s jeho určením. Zde se nevyžaduje podmínka „při zavedení a provozu“ počítačového programu. Pokud by byl pojem zavedení počítačového programu vykládán způsobem, který je uveden výše, došlo by pravděpodobně k zákonodárcem nezamýšlené mezeře. V souladu s ustanovením § 66 odst. 1 písm. b) autorského zákona (který je implementací čl. 5 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů s ohledem na její recitál 13) by bylo možné smluvně vyloučit instalaci počítačového programu.

Pokud je oprávněnému uživateli dostupný zdrojový kód, pak je i oprava chyb počítačového programu podle § 66 odst. 1 písm. a) autorského zákona prakticky možná. Problém však nastává v opačném případě, kdy má oprávněný uživatel přístup pouze ke strojovému kódu nebo mezikódu. V následující části se proto budu zabývat tím, zda je možné, aby si oprávněný uživatel vypomohl dekompilací k získání kódu v takové formě, která alespoň určitou praktickou možnost opravy chyb umožňuje.

7.6 Problematika dovolenosti dekompilace za účelem opravy chyb

V mnoha případech je počítačový program zpřístupněn pouze ve formě strojového kódu nebo mezikódu, který není čitelný ani pro běžného uživatele, ani pro programátora. Oprava chyb v tomto případě téměř není možná, odmyslíme-li si existenci geniálního programátora, který bude dělat úpravy přímo ve strojovém kódu. Pro opravu chyb je tak prakticky nezbytná potřeba formy vyjádření počítačového programu, která je vyšší (blíže zdrojovému kódu) než je strojový kód. Programátor tento kód dekompile, v získaném kódu pak nalezne část způsobující chybu a opraví jí, potom tento opravený kód kompiluje, aby získal zpět spustitelný strojový kód.

Na dovolenost dekompilace za účelem opravy chyb se názory různí. Podle [Jansa, 2014, s. 45] je dekompilace za tímto účelem nepřípustná s tím, že směrnice o ochraně počítačových programů a také český autorský zákon jí vylučuje a je umožněna pouze za účelem dosažení interoperability. Ovšem nedozvíme se potřebného zdůvodnění.

Podle dalšího názoru je dekompilace možná [Zbránek, 2012]. Autor vysvětluje, že pro opravu chyb nepostačuje pouze obecná znalost získaná zkoumáním počítačového programu, ale jsou potřeba podrobnější znalosti a není jiné možnosti než dekompilaci použít. Autor se tak uchyluje k účelovému výkladu dovolenosti dekompilace, kdy je oprava chyb nezbytná k tomu, aby oprávněný nabyvatel počítačového programu jej mohl využívat. Zákonodárce tedy podle autora pro naplnění smyslu ustanovení dekompilaci v tomto případě povoluje. Autor výslovně uvádí, že smlouvou je možné dekompilaci vyloučit.

Protože jde o oblast nejistou, pokusím se v následující části práce nastínit některé možné výklady ustanovení směrnice o právní ochraně počítačových programů a ustanovení autorského zákona, které se této oblasti dotýkají.

7.6.1 Chyba počítačového programu

Na začátku je potřeba vymezit, co se myslí chybou počítačového programu. Směrnice o ochraně počítačových programů ani autorský zákon tento pojem nevymezuje. Za chybu počítačového programu považují určité jeho chování, u kterého nebylo při tvorbě programu zamýšleno, aby k němu při jeho využití docházelo. Jsou to především taková chování, jako například náhlá ukončení (program „padá“), zacyklení, zaseknutí, špatná funkčnost, nesprávné výsledky, nezamýšlená destrukce dat a podobně. Obecně je vymezení chyby počítačového programu složité – co je pro jednoho chyba, je pro druhého vlastnost a naopak. Domnívám se však, že ze znění čl. 5 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů lze odvodit, že chybou z pohledu tohoto ustanovení je to, co zabraňuje počítačový program užívat způsobem, ke kterému je určen.

Komentář [Telec, 2007, s. 628] používá pojem „vada“ počítačového programu, kterou rozumí zjevné nedostatky při použití počítačového programu, které se navenek projevují například výpadky chodu, chybnými funkcemi a podobně. Podle autorů komentáře je potřeba vykládat tento pojem restriktivně. Také je podle autorů komentáře potřeba rozlišit, zda jde o vadu programu nebo o tvůrčí záměr. Domnívám se, že však i tvůrčí záměr

může být chybou programu, která si zaslouhuje opravu, pokud brání využívání oprávněným uživatelem.

Naopak nebude chybou, pokud technický prostředek ochrany zabudovaný do počítačového programu zabrání neoprávněnému uživateli využití tohoto programu. Diskutabilní situace by byla v případě zabránění využití počítačového programu uživateli oprávněnému, podle mého názoru by se tato nesprávná funkčnost mohla za chybu považovat, nejspíše by ani nešlo o „účinný technický prostředek ochrany“, jak požaduje § 43 autorského zákona v souladu s čl. 6 informační směrnice. Navíc ustanovení § 43 odst. 1 autorského zákona, podle kterého do autorského práva zasahuje ten, kdo obchází účinné technické prostředky ochrany, se na počítačový program nevztahuje³⁷. Z pohledu obcházení tohoto technického prostředku tak tvoří tento prostředek pouze běžnou část počítačového programu bez speciální právní ochrany nad rámec ochrany stanovené pro počítačový program jako autorské dílo.

7.6.2 Pojem dekompile

Pokud uvažujeme o počítačovém programu vyjádřeném ve strojovém kódu, který je přímo prováděn procesorem počítače, pak tento kód obsahuje posloupnost instrukcí v binárním kódu, ale též další data. Procesem kompilace, kterým se převede (v českém jazyce se v technických kruzích mimo pojmu „kompilace“ používá také pojem „překlad“) zdrojový kód do formy strojového kódu, se provedou nevratné změny. Během kompilace se vypouští komentáře ve zdrojovém kódu (tyto komentáře nemají vliv na běh programu, slouží pouze programátorům jako poznámky, co jednotlivé části kódu provádějí), rozkládají se makra (například větvení, které se provede již při kompilaci programu podle cílené architektury, pro kterou se bude vytvářet strojový kód), odstraňuje se popis většiny zavedených abstrakcí, jako jsou třídy a podobně, některé funkce (podprocedury) jsou přímo vloženy do místa, kde mají být prováděny, provádí se některé optimalizace, které ve výsledku běh programu zrychlují, ale ztěžují pochopení jeho funkce, a podobně. Z relativně přehledného a strukturovaného zdrojového kódu se tak stane posloupnost jednoduchých instrukcí, skoků a větvení mezi nimi. Také v případě programu v mezikódu (bytecode, CIL a podobně) dojde

³⁷Viz § 66 odst. 7 AutZ

k těmto nevratným změnám, ale počítačový program vyjádřený v těchto formách se provádí na procesoru počítače nepřímo prostřednictvím virtuálního stroje, který program vykonává, nebo se mezikód programu teprve za běhu překládá do strojového kódu („just-in-time“ kompilace).

Proces dekompilace je procesem opačným ke kompilaci, je tedy procesem, kdy se forma strojového kódu přetransformuje na kód zdrojový [Rouse, 2005].

Z výše uvedeného vyplývá, že vrátit zpět proces kompilace tak, abychom se dostali zpět k vyjádření zdrojového kódu, jak byl napsán programátorem, je z principu nemožné. Možný je tedy spíše převod počítačovým programem nazývaným disassembler³⁸, který strojový kód převede do zdrojového kódu v jazyce assembler. Tento jazyk je podstatně méně srozumitelný i pro programátora, obsahuje totiž jen posloupnost instrukcí dané architektury procesoru počítače s jejich operandy, původní názvy proměnných ani funkcí zachovány nejsou [Disassembler]. Použití disassembleru je pouze částí cesty dekompilace, tedy jak se dostat ze strojového ke zdrojovému kódu.

Druhou možností, jak se dostat ke zdrojovému kódu v jazyce assembler je použití tzv. debuggeru [Microsoft] – ze spojení de-bug neboli „odchybení“. Obecně je debugger nástroj, kterým programátor ladí svůj počítačový program, aby v něm našel a odstranil chyby. Pokud má programátor zároveň zdrojové kódy programu, který ladí, je možné je s běžícím programem propojit a zkoumat po krocích, co jeho zdrojový kód ve skutečnosti na počítači provádí. Pokud však zdrojové kódy nemá, zobrazí debugger kód v jazyce assembler³⁹. Debugger zobrazuje kód běžící, tedy pokud program používá techniky modifikace kódu za jeho běhu (oblíbená technika zabránění disassemblingu), zobrazí kód běžící skutečně na procesoru.

Odlišně je chápána dekompilace z pohledu evropského práva. Z článku 6 směrnice o ochraně počítačových programů (v české jazykové verzi nazván „rozklad“, v anglické pak „decompilation“ - nicméně v technických kruzích jsem se s pojmem „rozklad“ pro dekompilaci nikdy nesetkal) můžeme zjistit, co pojmem dekompilace rozumí evropské

³⁸Například IDA (<https://www.hex-rays.com/products/ida/>). S doplňkem Hex-Rays Decompiler lze částečně kód převádět i do vyššího jazyku než je assembler, ale není to automatické a vyžaduje to ze strany programátora značné zkoumání. Jde také použít jako debugger. Podobně existují disasemblyery pro jazyky používající mezikód – například program „javap“ pro Java Bytecode.

³⁹Příkladem takového debuggeru je například OllyDbg (<http://www.ollydbg.de/>), ale i například vývojové prostředí Microsoft Visual Studio v případě absence zdrojového kódu zobrazí kód v jazyce assembler

právo: „...rozmnožování kódu nebo překlad formy ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b)...“ . Že se dekompilací (rozkladem) rozumí toto, uvádí i generální advokát u Soudního dvora EU ve svém stanovisku⁴⁰. Odkazovaná ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) obsahují seznam úkonů: rozmnožování, překlad, zpracování, úpravy nebo jakékoliv jiné změny počítačového programu. Generální advokátka u Soudního dvora EU ve svém stanovisku k jiné věci pouze konstatuje, že pojem dekompilace (rozklad) použitý v nadpisu čl. 6 směrnice není blíže definován⁴¹.

Tato evropská úprava byla transformována do českého právního řádu prostřednictvím § 66 odst. 1 písm. e) autorského zákona. Z tohoto ustanovení vyčteme, že dekompilaci počítačového programu provádí ten, kdo „...překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně...“ . Na rozdíl od směrnice, implementace v autorském zákoně dosazuje za odkazovaná ustanovení „ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b)“ slovní spojení „při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně“ .

Výše uvedené ustanovení čl. 6 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů pojmenované „dekompilace“ i jeho implementace v českém autorském zákoně zcela jistě zahrnují širší okruh situací než jen samotnou dekompilaci. Dekompilaci podle výše zmíněné definice, kdy jde o zpětný proces oproti kompilaci, můžeme podřadit pod překlad formy. Ve shora uvedených ustanoveních se neuvádí, kterým směrem se forma překládá. Překladem formy je též transformace ze zdrojového kódu do strojového kódu. Pokud bude počítačový program distribuován ve formě zdrojového kódu a pokud nejde o interpretovaný jazyk, který lze provádět příkaz po příkazu (řádek po řádku), abych mohl tento program využít, musím ho přeložit do nějaké formy umožňující jeho spuštění (například právě do formy strojového kódu). Zcela jistě je možno tento postup podřadit pod „překlad formy“ .

Otázkou také je, proč je vůbec dekompilace speciálně právem upravená. Při procesu dekompilace sice vznikne rozmnoženina počítačového programu a tedy dojde k užití díla, ale pro následující úvahu si toho odmysleme. Dekompilace obecně vede ke zjištění

⁴⁰Bod 84 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

⁴¹Bod 17 stanoviska generální advokátky Eleanor Sharpston předneseného dne 19. září 2013, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl

myšlenek a principů, na kterých je program založen, ale jak stanoví autorský zákon⁴² i směrnice o ochraně počítačových programů⁴³, tyto myšlenky a principy nejsou chráněny autorským právem. Tímto se ovšem dostaneme do situace, kdy fakticky myšlenky a principy jakési ochrany požívají, resp. znemožňuje se (nebo alespoň velmi ztěžuje) jejich zjištění. Pro případ jejich zjištění dekompilací za účelem dosažení interoperability je pak upraveno nakládání s nimi (viz více v sekci 7.9.4 na str. 71).

7.6.3 Možný výklad

Článek 4 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů v českém překladu zní:

Úkony podléhající omezení

1. *S výhradou ustanovení článků 5 a 6 zahrnují výlučná práva nositele práv ve smyslu článku 2 právo činit sám a právo udělovat svolení jinému k
 - a) *stálému nebo dočasnému rozmnožování počítačového programu jako celku nebo jeho části, a to jakýmikoliv prostředky a v jakékoliv formě. Pokud je takové rozmnožování nezbytné pro zavedení, zobrazení, provoz, přenos nebo ukládání počítačového programu do paměti, vyžadují tyto rozmnožovací úkony svolení nositele práva;*
 - b) *překládům, zpracováním, úpravám a k jakékoliv jiné změně počítačového programu a k rozmnožování programu z těchto úkonů vyplývajícím, aniž jsou dotčena práva osoby provádějící změnu programu;*
 - c) *jakékoliv formě veřejného šíření, včetně pronájmu, jehož předmětem je původní počítačový program nebo jeho rozmnoženiny.**

Toto ustanovení zavádí pro počítačové programy speciální úpravu nad rámec běžné úpravy autorských děl. V souladu s ním se pro některé úkony vyžaduje svolení nositele autorských práv k počítačovému programu. Z tohoto ustanovení pak směrnice odkazuje na výjimky v člancích 5 a 6, kdy svolení nositele autorských práv k zásahu do počítačového programu není potřeba. Povšimněme si termínu „překlad“ v ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. b). Podle mého názoru tento termín nelze zaměňovat s překladem podle § 2 odst. 4

⁴²Viz § 65 odst. 2 AutZ

⁴³Recitál 11 směrnice o ochraně počítačových programů

autorského zákona. Jde o pojem evropského práva, který je nutno vykládat samostatně, bez ohledu na vnitrostátní právo.

Jednou z výjimek je ustanovení čl. 5 odst. 1 směrnice:

Výjimky z úkonů podléhajících omezení

- 1. Pokud nejsou ve smlouvě sjednána zvláštní ustanovení, nevyžadují svolení nositele práv úkony uvedené v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b), pokud se jedná o úkony nezbytné k tomu, aby umožnily oprávněnému nabyvateli užívat počítačový program způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb.*

Toto ustanovení umožňuje oprávněnému nabyvateli, aby bez souhlasu nositele autorských práv prováděl uvedené úkony, pokud jsou nezbytné k užívání počítačového programu způsobem, ke kterému je určen. Také může bez souhlasu provádět tyto úkony za účelem opravy chyb tak, aby mohl užívat počítačový program způsobem, ke kterému je určen.

Druhou výjimkou je ustanovení o dekompilaci za účelem dosažení interoperability v čl. 6 odst. 1 směrnice:

Rozklad

- 1. Svolení nositele práv není požadováno, pokud je rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) nezbytný pro získání informací o interoperabilitě nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými programy za předpokladu, že jsou splněny tyto podmínky: ...*

Toto ustanovení tedy stanoví výjimky z úkonů, které vyžadují souhlas nositele autorského práva. V čl. 6 odst. 1 směrnice se používá vyjádření „*rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice*“, tímto odkazem podle mého názoru dochází k zúžení zde uvedené množiny pojmů oproti množině pojmů v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice. Množina pojmů v čl. 6 odst. 1 je tedy výrazově podmnožinou množiny pojmů obsažené v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice. Ze vztahu množiny a její podmnožiny nutně dojdeme k závěru, že čl. 4 zahrnuje též pojmy obsažené v čl. 6 směrnice, především pro tento výklad podstatný překlad formy počítačového programu.

Vrátíme-li se zpět k ustanovení čl. 5 odst. 1 směrnice, v něm obsažená dispozitivní úprava umožňuje oprávněnému nabyvateli bez souhlasu autora provádět za výše zmíněnými

účely úkony uvedené v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice, který je v těchto ustanoveních, jak jsem výše odvodil, množinou pojmů zahrnující i překlad formy počítačového programu, a tedy i jeho dekompilaci. Pokud bychom se dotazovali, pod kterým výrazem se překlad formy nachází, přikláněl bych se k názoru, že by nejspíše bylo možno jej podřadit pod obecnější pojem překlad.

Česká implementace těchto ustanovení směrnice do autorského zákona je podle mého názoru poněkud méně jasnější, ale je třeba ji vykládat v souladu se směrnicí o ochraně počítačových programů. Výňatek z ustanovení § 66 odst. 1 autorského zákona zní:

Omezení rozsahu práv autora k počítačovému programu

(1) Do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, jestliže

- a) rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu nebo opravuje-li chyby počítačového programu,*
- b) jinak rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu v souladu s jeho určením, není-li dohodnuto jinak,*
...
- e) rozmnožuje kód nebo překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně, je-li k ní oprávněn, a to samostatně nebo prostřednictvím jím pověřené osoby, jsou-li takové rozmnožování nebo překlad nezbytné k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby dříve jinak snadno a rychle dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.*

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) a b) autorského zákona by mělo být implementací čl. 5 odst. 1 směrnice. Česká úprava uvedená oprávnění rozděluje na dvě skupiny. První nelze

smluvně vyloučit a druhou smluvně vyloučil lze. Směrnice ve svém čl. 4 toho rozdělení neprovádí, nicméně její recitál 13 zakazuje vyloučit smlouvou úkony spočívající v nahrávání a provozování nezbytném k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny programu a opravě chyb. Za tyto úkony autorský zákon v § 66 odst. 1 písm. a) dosazuje rozmnožování, překlad, zpracování, úpravy nebo jiné změny, pokud jsou tyto úkony nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu a jsou-li činěny při zavedení a provozu počítačového programu nebo při opravě chyb. Ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) autorského zákona přebírá dispozitivní zbytkovou úpravu čl. 5 odst. 1 směrnice. V této úpravě se navíc přidává podmínka nezbytnosti využití rozmnoženiny počítačového programu v souladu s jeho určením. Soulad s určením počítačového programu se zjistí z povahy počítačového programu a licenčních ujednání [Chaloupková, 2012, s. 121].

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. e) autorského zákona stanoví, vedle písm. a) a b), další výjimku z úkonů podléhajících omezení, kterými se s ohledem na výše uvedené rozumí rozmnožování, překlad, zpracování, úpravy nebo jiné změny počítačového programu. Tyto pojmy je potřeba vykládat ve spojení s úkony podléhajícími omezení uvedenými v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice o ochraně počítačových programů. V tomto světle tedy můžeme dovodit, že podobně jako v tomto článku i v české úpravě můžeme pod tyto pojmy zahrnout také překlad formy počítačového programu a tedy i jeho dekompilaci. Podobně jako v případě evropské úpravy pro tyto úkony existuje zákonná licence ve prospěch oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu v § 66 odst. 1 písm. a) a b) autorského zákona.

Tímto postupem dojdeme k závěru, že do autorského práva nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, pokud překládá jeho formu (což zahrnuje i dekompilaci) za účelem opravy chyb, jestliže jsou tyto opravy nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu.

7.6.4 Pojem „překlad“ počítačového programu

Alternativním výkladem může být postup přes výklad pojmu „překlad“. Zde nemyslím pojem uvedený v § 2 odst. 4 autorského zákona, ale pojem, se kterým pracuje směrnice o ochraně počítačových programů v čl. 4, 5 a 6 a autorský zákon v § 66. První z nich je obecně překlad díla, který v případě počítačových programů může nastat např. při tvůrčím

překladu z jednoho programovacího jazyka do druhého nebo tvůrčím překladem mezi přirozenými jazyky [Telec, 2007, s. 628]. V tomto případě vznikne dílo nové, od původního díla odvozené. Druhý význam pojmu „překlad“ je uváděn v souvislosti se zaváděním a provozem počítačového programu a opravou jeho chyb. Tyto dva stejně nazvané pojmy, jak jsem již uvedl, nelze podle mého názoru ztotožňovat. Jako příklad nastíním dvě situace z provozu počítačových programů, ze kterých můžeme odvodit, co tento druhý pojem znamená.

V první situaci získám od autora počítačový program ve formě zdrojových kódů. Program je napsán v jazyce, který není při běhu interpretován a je potřeba ho tedy přeložit do jiné formy, která bude umožňovat jeho zavedení a provoz. Abych tuto rozmnoženinu počítačového programu mohl využít, potřebuji ji tedy přeložit do spustitelné formy, tedy podle mého názoru naplním podstatu ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) případně b)⁴⁴ autorského zákona. Pokud by toto ustanovení neumožňovalo překlad formy, nemohl bych skutečně počítačový program využít a to by bylo zcela jistě proti účelu ustanovení. Z toho by plynulo, že překlad formy je pouze jedním (ale nejspíše nikoli jediným) typem překladu uvedeného v § 66 autorského zákona.

V druhé situaci získám od autora počítačový program sice v přeložené formě odlišné od zdrojového kódu, ale nebude ani ve formě strojového kódu, který je potřeba na jeho provozování – dostanu ho tedy v mezikódu. Tento mezikód, jak již bylo dříve řečeno, je třeba provádět prostřednictvím virtuálního stroje⁴⁵ nebo je při zavedení přeložen do spustitelné formy, která se následně provádí⁴⁶. I v případě, že se kód provádí prostřednictvím virtuálního stroje, dochází z důvodu optimalizací a tedy zrychlení běhu počítačového programu k překladu některých částí přímo do formy strojového kódu („just-in-time compilation“). Zde tedy při zavádění a provozu počítačového programu dochází k překladu formy. Vyloučení tohoto překladu by, stejně jako v první situaci, znemožnilo využití počítačového programu.

⁴⁴Tento překlad by se nejspíše nekonal při zavádění a provozu programu, jak požaduje písm. a), ale v době tomu předcházející. Pokud by byla kompilace prováděna za běhu („just-in-time compilation“), pak by bylo naplněno ustanovení písm. a).

⁴⁵Např. v případě Java Bytecode je prováděn na Java Virtual Machine [Haggar, 2015].

⁴⁶Takto fungují počítačové programy používající např. Microsoft .NET Framework [.NET Framework].

Dekompilaci je možno podřadit pod „překlad formy“ počítačového programu, tento „překlad formy“ je nutně zahrnut v pojmu „překlad“ v uvedených ustanoveních. Otázkou je, zda šlo o záměr zákonodárce, aby se to takto aplikovalo. V době, kdy první verze směrnice o ochraně počítačových programů⁴⁷ vznikala, byly již tyto technologie dávno známé [p-code machine], ale nebyly zatím tolik rozšířené. Například dnes velmi rozšířený jazyk Java, který používá tyto technologie, se objevil až v roce 1995 [Oracle]. Na druhou stranu by se odmítnutím takovéto aplikace zmíněných ustanovení vyloučila praktická možnost počítačový program v těchto formách využít bez speciálních smluvních ujednání dovolujících tyto úkony provádět. Lze tedy usuzovat, že zákonodárce takovouto aplikaci ustanovení chtěl nebo by ji takto zamýšlel, kdyby věděl o jejích důsledcích. Pro praktickou možnost opravy chyb počítačového programu a tedy pro naplnění účelu ustanovení umožňujícího tuto opravu pak zákonodárce (vědomě nebo spíše nevědomě) podřadil pod pojem překlad i překlad formy počítačového programu (tedy i dekompilaci). Vedle toho pak stanovil speciální výjimku umožňující provedení dekompilace i za jiných specifických situací, striktně omezených dalšími podmínkami – tedy dekompilaci za účelem dosažení interoperability, která může vést k vytvoření jiného počítačového programu.

7.6.5 Alternativní výklady

Účelovým výkladem bychom mohli také dospět k závěru, že dekompilace za účelem opravy chyb je směrnicí (a tedy i zákonem) povolena oprávněnému uživateli rozmnoženiny. Pokud máme počítačový program vyjádřen pouze ve formě strojového kódu, ale i mezikódu, je oprava chyb prakticky nemožná. Navíc není možné nositele autorských práv k počítačovému programu nutit, aby chyby opravoval. Například osoba autora už v době využití programu nemusí ani existovat. Aby byl naplněn účel těchto ustanovení, je tak nutno umožnit oprávněnému uživateli úkony, které mu tuto opravu fakticky umožní [Zbránek, 2012]. Požadavek zpřístupnění zdrojového kódu oprávněnému uživateli rozmnoženiny by byl zcela jistě přemrštěný. Kompromisem tedy může být ono provedení dekompilace, kterou se, jak již bylo výše vysvětleno, ani k původnímu zdrojovému kódu nedostaneme, ale umožníme oprávněnému uživateli alespoň nějakou možnost chyby opravit.

⁴⁷Council Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs (ze dne 13. prosince 1990)

Proti výše uvedeným výkladům částečně stojí recitál 15 směrnice o ochraně počítačových programů, který za porušení výlučných autorských práv považuje neoprávněné rozmnožování, překlad, zpracování nebo změnu formy kódu, ve které byla rozmnoženina počítačového programu poskytnuta. Speciálně pak stanoví, že za určitých okolností je možné tyto úkony provádět: pokud jsou nezbytné pro získání informací nutných pro dosažení interoperability. Ovšem nejednotnost používání výrazů, především pojmů „překlad“ a „změna formy“ v tomto recitálu nevede jednoznačně k vyložení jejich vztahu a tím alespoň částečně jejich významu. Proti tomu čl. 6 směrnice používá výraz „překlad formy“. Též anglická verze směrnice používá různé pojmy⁴⁸.

Rozdělení pojmů v recitálu 15 směrnice na „překlad“ a „změnu formy“ by také mohlo napovídat, že jde o pojmy odlišné, že zákonodárce tyto pojmy považoval za disjunktní množiny, tedy takové, které se nepřekrývají, jejich průnik je prázdný. Tudíž by ani změna formy nemohla být zahrnuta pod překlad.

Jinou úvahou je, že první věta recitálu 15 směrnice pouze vysvětluje čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) – tedy úkony podléhající omezení, ze kterých je ovšem v čl. 5 odst. 1 poskytnuta výjimka, mimo jiné za účelem opravy chyb. Tím by byla možnost dekompilace za tímto účelem připuštěna.

Zpráva komise z roku 2000 hodnotící směrnici o ochraně počítačových programů [European Commission, 2000, s. 14]⁴⁹ v kritice portugalské implementace uvádí, že opomenutím čl. 6 odst. 2 písm. a)⁵⁰ není vyloučeno, aby dekompilační úkony byly použity k jiným cílům než k docílení interoperability nezávisle vytvořeného programu. Z tohoto by se dal dovozovat opačný názor, že autoři zprávy (nikoli ale směrnice) zřejmě nechtěli, aby byla dekompilace použita k jiným účelům, tedy například k opravě chyb počítačového programu.

⁴⁸Používá pojem „translation“ a „transformation of form“ v recitálu 15 směrnice a pojem „translation of form“ v čl. 6 směrnice.

⁴⁹Zpráva hodnotí implementaci směrnice z roku 1991, potřebná ustanovení se ale kodifikací nezměnila.

⁵⁰Článek stanoví, že oprávnění k dekompilaci nezakládá oprávnění k tomu, aby informace jí získané byly použity k jiným účelům než k dosažení interoperability programu vytvořeného nezávislým způsobem.

7.6.6 Zhodnocení výkladů

Nastíněna byla problematika dovolenosti dekompilace za účelem opravy chyb počítačového programu a bylo provedeno několik možných výkladů s různými závěry. Situace je stále nejasná, mimo jiné díky chybějící judikatuře vykládající směrnici o ochraně počítačových programů. Pro autoritativní řešení nezbývá, než na takovou judikaturu počkat.

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci *UsedSoft vs Oracle*⁵¹, který se zabýval především institutem vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem nehmotné (stažené z internetu) rozmnoženiny ukázal, jak výrazně lze některá ustanovení rozšířit použitím výkladu ve prospěch oprávněných nabyvatelů rozmnoženin počítačových programů na úkor nositelů autorských práv. Nelze podle mého názoru vyloučit, že v případě sporu týkajícího se této problematiky by s ohledem na technický pokrok, ke kterému došlo od vydání směrnice o právní ochraně počítačových programů, bylo soudem rozhodnuto ve prospěch dekompilace za účelem opravy chyb.

7.6.7 Podmínky pro dovolenost dekompilace za účelem opravy chyb

Pokud docházíme k závěru, že dekompilace je pro opravu chyb počítačového programu dovolena, je potřeba se zastavit u podmínek, za kterých by bylo možno jí provést:

1. Osobou provádějící dekompilaci by musel být oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu. Toto vychází z první věty ustanovení § 66 odst. 1 autorského zákona. V souladu s výkladem pojmu oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, resp. oprávněný nabyvatel, může jít i o osobu oprávněnou užívat program jménem oprávněného uživatele. I přes restriktivní výklad čl. 5 směrnice o právní ochraně počítačových programů, který upravuje opravu chyb, bychom neměli uvažovat o tom, že směrnice zásadně vylučuje možnost nechat provést v něm upravené práce⁵². Totiž i v případě dekompilace za účelem dosažení interoperability je umožněno, aby dekompilace byla provedena osobou pověřenou oprávněným

⁵¹Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. července 2012, ve věci C-128/11, *UsedSoft GmbH* proti *Oracle International Corp.*

⁵²Bod 126 stanoviska generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna předneseného dne 15. listopadu 2012, ve věci C-103/11, *Evropská komise* proti *Systran SA* a *Systran Luxembourg SA*

uživatelé rozmnoženiny počítačového programu⁵³. Tedy jinými slovy oprávněný uživatel by měl mít možnost nechat pověřit opravou chyb třetí osobu.

2. Dekompilace může být provedena pouze za účelem opravy chyb a to za podmínky, že je to nezbytné pro umožnění užití počítačového programu oprávněnému uživateli jeho rozmnoženiny. A contrario tedy nelze výsledky dekompile použít k vytvoření konkurenčního ani jiného počítačového programu, dokonce ani k tomu, aby byly zkoumány myšlenky a principy, na kterých je počítačový program založen. Také nelze informace zjištěné dekompile sdělovat třetím osobám. Otázkou je, zda musí jít o chybu konkrétní a uživateli známou, která se již projevuje, nebo zda může jít o apriorní hledání a opravování chyb, které se zatím neprojevily. V druhém případě by pravděpodobně šlo o nepřípustné rozšíření zákonné licence (bylo by možné dekompile jakýkoliv počítačový program s potenciálními chybami, tedy ve svém důsledku každý počítačový program). Je tak podle mého názoru potřeba přisvědčit první variantě.
3. Musí být splněny podmínky třístupňového testu podle § 29 odst. 1 autorského zákona:⁵⁴
 - (a) Výjimka musí být stanovena v zákoně. Pokud dojdeme k závěru, že to zákon umožňuje, pak je tento krok splněn. Tato situace, jak bylo nastíněno, není zcela jasná.
 - (b) Užití nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla. Běžné užití díla se díky podstatě počítačových programů odlišuje od ostatních děl. Zde lze, v souladu s právní úpravou, uvažovat o nezbytných činnostech prováděných při zavádění a provozu počítačového programu a při opravě jeho chyb.
 - (c) Nesmějí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Pokud uvažujeme, že je možné dekompile provést pouze za účelem opravy chyb, pokud je to nutné k využití programu oprávněným nabyvatelem (uživatel si počítačový program pořizuje za účelem, aby ho využíval), domnívám se, že pokud jsou

⁵³ Viz čl. 6 odst. 1 písm. b) směrnice o právní ochraně počítačových programů

⁵⁴ V tomto případě se podle mého názoru použije standardní třístupňový test uvedený v tomto ustanovení. Speciální varianta testu uvedená v čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů se použije pouze v případě provádění dekompile za účelem získání informací nezbytných pro dosažení interoperability podle čl. 6 směrnice.

splněny podmínky v bodech 1. a 2., oprávněné zájmy autora nepřiměřeně dotčeny nejsou.

7.6.8 Možnost smluvního vyloučení dekompilace

Vzhledem k tomu, že je spíše pravidlem vkládat do licenčních smluv komerčně nabízených počítačových programů základy jak zpětné analýzy obecně, tak dekompilace za jakýmkoliv účelem, stojí za to se pozastavit nad tím, zda je možno tuto dekompilaci ve výše zmíněném případě vůbec smluvně vyloučit.

Autorský zákon opravu chyb zařazuje do ustanovení § 66 odst. 1 písm. a), které na rozdíl od písm. b), není možné smluvně vyloučit. Úkony prováděné za účelem opravy chyb jsou tak zařazeny do minimálního rozsahu práv oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu⁵⁵. Rozsah práv oprávněného uživatele je možné smluvně pouze rozšířit.

Článek 5 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů, který umožňuje určité úkony za účelem opravy chyb, je podle jeho úvodní věty úpravou dispozitivní, je tedy možno tyto úkony vyloučit. Recitál 13 směrnice nicméně stanoví, že „...*úkony spočívající v nahrávání a provozování počítačového programu a ani opravování chyb v rozmnoženině nesmí být smluvně zakázáno*“. Proto nelze v souladu s tímto odůvodněním smluvně vyloučit úkony spočívající v opravování chyb a tedy ani dekompilaci za tímto účelem.

7.7 Záložní rozmnoženina počítačového programu

Ustanovením § 66 odst. 1 písm. c) autorského zákona je oprávněnému uživateli umožněno bez souhlasu nositele autorských práv zhotovit záložní rozmnoženinu počítačového programu. Podmínkou je, že tato záložní rozmnoženina je nezbytná k užívání počítačového programu. Toto oprávnění není možné smluvním ujednáním vyloučit⁵⁶.

Problémem je, že záložní rozmnoženina programu je ta rozmnoženina, která se nezavádí ani neprovádí na počítači, proto z logiky věci nikdy nebude nezbytná k využití počítačového programu. V případě existence původní rozmnoženiny je to ta původní, která se zavádí

⁵⁵Viz § 66 odst. 6 AutZ

⁵⁶Viz § 66 odst. 6 AutZ

a provozuje. Význam tohoto ustanovení je tedy nutno zkoumat dále. Musí tedy nutně jít o možnost užití v budoucí době, například z toho důvodu, že původní rozmnoženina byla jakýmkoliv způsobem poškozena (ztráta dat na pevném disku, smazání při přeinstalaci operačního systému, krádež počítače, ...), nebo pokud je této rozmnoženiny potřeba pro instalaci na nový počítač oprávněného uživatele při nahrazení starého [Telec, 2007, s. 629].

Pokud jde o počítačový program, který je distribuován na hmotném paměťovém médiu (např. CD-ROM, DVD-ROM), po instalaci na pevný disk počítače se za záložní rozmnoženinu považuje tento hmotný nosič [Jansa, 2014, s. 44].

Protože se počítačové programy stále rozšiřují na hmotném nosiči typu CD-ROM a DVD-ROM a v poslední době ubývají počítače s optickými mechanikami schopnými tyto formáty číst, je podle mého názoru tímto ustanovením dovolena možnost zhotovit si na jiném počítači s optickou mechanikou záložní rozmnoženinu, například na USB flashdisk, a z něho pak tuto rozmnoženinu na cílový počítač nainstalovat. V tomto případě je rozmnoženina nezbytná k tomu, aby oprávněný uživatel mohl počítačový program využívat.

7.8 Zkoumání myšlenek a principů počítačového programu

Autorský zákon výslovně dovoluje v ustanovení § 66 odst. 1 písm. d) autorského zákona oprávněnému uživateli, aby počítačový program zkoumal, studoval nebo zkoušel za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je počítačový program založen. Toto zkoumání může provádět při zavedení, uložení počítačového do paměti nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu, k němuž je oprávněn. Jde o zkoumání metodami nedestruktivními [Smejkal, 2004, s. 494], kdy jsou počítačovému programu předkládány různé vstupy a zkoumají se jeho výstupy a chování, které jsou reakcí na vstupy a z toho se pak odvozují vnitřní myšlenky a principy počítačového programu. Jinými slovy jde o tzv. black box analýzu [Zbránek, 2012] (v právnické literatuře se také často nazývá interpretací [Jansa, 2014, s. 45][Telec, 2007, s. 631]⁵⁷), při které se počítačový program považuje za černou skříňku, do které není

⁵⁷Osobně si myslím, že výraz interpretace není vhodný, vzniká pak kolize s použitím stejného výrazu u provádění počítačových programů přímo ze zdrojového kódu, tzv. interpretované programovací jazyky.

vidět a nelze se do ní dostat, a jejím vnějším ovládním a reakcím na ně se odvozuje její vnitřní složení⁵⁸.

Myšlenky ani principy, na nichž jsou počítačové programy založeny, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou chráněny autorským právem⁵⁹. Ani funkce programu (ty jsou obecně dány zaměřením programu) nepožívají autorskoprávní ochrany⁶⁰. Podle názoru generálního advokáta u Soudního dvora EU je potřeba na funkci počítačového programu i na vzájemnou interakci několika funkcí nahlížet jako na myšlenku, která není autorskoprávně chráněna⁶¹. Připustit ochranu funkcí počítačového programu by umožnilo monopolizaci myšlenek na úkor technického pokroku⁶². Je tedy možné tyto myšlenky a principy získané zkoumáním použít k vytvoření vlastního – i konkurenčního – počítačového programu.

Použitím technických prostředků ochrany autorských práv (Digital Rights Management – DRM) nelze zkoumání myšlenek a principů, na kterých je počítačový program založen, bránit. Autor, který použije tento technický prostředek, je povinen zpřístupnit počítačový program tak, aby zkoumání bylo možno provádět⁶³. Osobně jsem se setkal s programy, které se zkoumání brání, pokud mezi procesy zjistí, že jsou používány nástroje například pro monitorování vstupních a výstupních operací. V tom případě odmítnou běžným způsobem pracovat. Zkoumání myšlenek a principů, na kterých je počítačový program založen, také nelze vyloučit smluvním ujednáním⁶⁴.

7.9 Dekompilace za účelem dosažení interoperability

Podle ustanovení čl. 6 směrnice o právní ochraně počítačových programů (nazvaného v anglické verzi „decompilation“) a podle § 66 odst. 1 písm. e) autorského zákona je

⁵⁸Obecně lze black box analýzu používat i na jakémkoliv jiné zařízení, ale i například na zkoumání psychologie člověka.

⁵⁹Viz § 65 odst. 2 AutZ a čl. 1 odst. 2 ve spojení s recitálem 11 směrnice o právní ochraně počítačových programů

⁶⁰Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2012, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

⁶¹Bod 63 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

⁶²Bod 57 tamtéž

⁶³Viz § 66 odst. 8 AutZ

⁶⁴Viz § 66 odst. 6 AutZ

umožněno bez souhlasu nositele autorských práv provedení určitých činností s počítačovým programem k získání informací nutných za účelem dosažení interoperability. Přitom je však nutno splnit striktní podmínky. V této části používám pojem dekompilace, ale myslím tím všechny činnosti umožněné výše uvedenými ustanoveními (sekce 7.9.2 níže). Tato zákonná licence je stanovena ve prospěch oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu.

Ustanovení této zákonné licence je kogentní, nelze se od něj smluvně odchýlit v ne-prospěch oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu⁶⁵. Podobně jako v případě výše uvedeného zkoumání myšlenek a principů, nelze ani v tomto případě bránit dekompilaci použitím technických prostředků ochrany autorských práv (DRM)⁶⁶.

Dosažení interoperability počítačových programů obecně je úctyhodným cílem, zvyšuje totiž možnost jejich využití, případně jejich náhrady jinými a umožňuje tak vzniku konkurenčního prostředí a následného technického pokroku. V některých případech může jít i o vznik úplně nového počítačového programu, který by bez možnosti použít určitá rozhraní nebyl schopen existovat.

7.9.1 Interoperabilita

O interoperabilitě se z autorského zákona v § 66 odst. 1 písm. e) dozvíme, že jde o vzájemné funkční propojení počítačového programu s jiným. Směrnice o ochraně počítačových programů pak v recitálu 10 upřesňuje, že jde o schopnost počítačových programů vzájemně si vyměňovat informace a tyto informace užívat.

Z výše uvedeného plyne, že se tím myslí interoperabilita mezi počítačovými programy. Vyloučena by tak byla například výměna dat mezi počítačovým programem a hardware, který by nenaplňoval znaky počítačového programu ani v jeho inkorporované formě. Nicméně v souladu s recitálem 10 směrnice si myslím, že i tyto případy interoperability zahrnuje. Směrnice totiž v souvislosti s interoperabilitou hovoří o propojení prvků počítačového systému navzájem i o propojení těchto prvků s uživateli.

⁶⁵Viz § 66 odst. 6 AutZ

⁶⁶Viz § 66 odst. 8 AutZ

Obvykle je toto implementováno do tzv. rozhraní počítačového programu. Rozhraní mohou být programová nebo fyzická⁶⁷. Mezi rozhraní můžeme řadit například formáty souborů⁶⁸ (např. formát dokumentů DOC, PDF,...), protokoly vzájemné komunikace, jak v rámci počítače (komunikace mezi procesy), tak v rámci počítačových sítí (síťové protokoly), nebo o rozhraní doplňků počítačových programů (pluginy). Také může jít o aplikační programové rozhraní knihoven poskytující funkce dalším počítačovým programům. Generální advokátka u Soudního dvora EU řadí mezi programová rozhraní také grafické uživatelské rozhraní⁶⁹. Grafické uživatelské rozhraní je rozhraním mezi počítačovým programem a uživatelem, který není prvkem počítačového systému, přesto zde podle výše uvedeného budeme hovořit o interoperabilitě, ale podle mého názoru ji v tomto případě nelze použít jako zdůvodnění k provedení dekompilace. Pro interoperabilitu mezi grafickým uživatelským rozhraním a uživatelem nebude nikdy potřeba naprosté přesnosti specifikace rozhraní, jako v případě ostatních programových rozhraní.

7.9.2 Umožněné úkony

Autorský zákon v § 66 odst. 1 písm. e) stanoví, že těmito činnostmi jsou „*rozmnožování kódu nebo překlad jeho formy při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně*“. Oproti tomu mírně odlišným způsobem tyto činnosti vymezuje čl. 6 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů jako „*rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b)*“. Vzhledem k tomu, že čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice víceméně obsahuje rozmnožování, překlad, jiné zpracování, úpravy nebo jiné změny⁷⁰, dojdeme porovnáním k tomu, že bylo spojení „ve smyslu“ nahrazeno předložkou „při“. Evropská úprava vnukává myšlenku, že rozmnožování kódu nebo překlad jeho formy je výjimkou, podmnožinou nebo specifikací (upřesněním) úkonů uvedených v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b). Naopak česká úprava předložkou „při“ určuje nějakou souvislost rozmnožování kódu nebo překladu jeho

⁶⁷Bod 54 stanoviska generální advokátky Eleanor Sharpston předneseného dne 19. září 2013, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl

⁶⁸Bod 78 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

⁶⁹Bod 55 stanoviska generální advokátky Eleanor Sharpston předneseného dne 19. září 2013, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl

⁷⁰Viz text článku směrnice na str. 56

formy s rozmnožováním, překladem nebo jiným zpracováním, úpravou nebo jinou změnou počítačového programu. Toto spojení chápu tak, že jde o rozmnožování nebo překlad formy, ke kterému dochází při úkonech uvedených v ustanovení § 66 odst 1 písm. a) a b), tedy těch, které jsou jinak umožněny za účelem běžného provozu počítačového programu a opravy chyb (viz sekce 7.5 na str. 49). Spojení „rozmnožuje kód... při rozmnožování počítačového programu“ však působí tautologicky⁷¹. Prakticky při rozmnožování kódu nebo překladu jeho formy k rozmnožení alespoň části počítačového programu dojde.

Podstatné je, jak již bylo řečeno, že okruh úkonů umožněných touto zákonnou licencí je širší než pouze samotná dekompilace, jak je tento pojem používán v technických kruzích (viz více v sekci 7.6.2 na str. 53).

7.9.3 Podmínky pro dovolenost dekompilace

Autorský zákon ve spojení se směrnicí o ochraně počítačových programů vypočítává podmínky, za kterých je možno dekompilaci provést⁷²:

1. Výše uvedené úkony provádí oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu nebo jiná osoba jeho jménem k tomu pověřená.
2. Výše uvedené úkony je možné provádět pouze za účelem získání informací nezbytných k dosažení interoperability. Podle názoru generálního advokáta u Soudního dvora EU použití slova „nezbytných“ svědčí o vůli zákonodárce považovat dekompilaci za výjimečný úkon a oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu by měl prokázat naprostou nezbytnost tohoto úkonu pro zajištění interoperability vlastního programu⁷³.
3. Informace nezbytné k dosažení interoperability nejsou oprávněnému uživateli snadno a rychle dostupné. Takto dostupné by byly například v případě, kdy autor počítačového programu zveřejní přesnou a jasnou specifikaci rozhraní potřebného k dosažení interoperability nebo tyto informace poskytne na žádost. Může jít také o standardizované rozhraní, kdy není potřeba spolupráce s autorem konkrétního počítačového

⁷¹Rozmnožením kódu počítačového programu rozmnožím počítačový program, pokud chci rozmnožit počítačový program, provedu to rozmnožením jeho kódu.

⁷²Viz čl. 6 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů a § 66 odst. 1 písm. e) AutZ

⁷³Bod 87 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

programu. Problémem ovšem může být situace, kdy se počítačový program od standardu odchyluje (a tvůrce specifikaci těchto odchylek neposkytne) a způsobuje pak chyby v interoperabilitě.

4. Dekompilaci je možno provádět pouze v těch částech programu, které jsou nezbytné pro získání informací k dosažení interoperability. Tuto podmínku považují za problematickou. Pokud nebude situace zjevně jednoduchá, kdy lehce poznáme, v které části se nachází potřebné rozhraní (například v dynamicky linkované knihovně s příhodným názvem), nelze se omezit pouze na tuto část. I pro samotné nalezení této části je potřebné provést dekompilaci, ve strojovém kódu je nalezení potřebného úseku prakticky nemožné. Proto podle mého názoru lze dovozovat, že v případě jednoduššího počítačového programu ve strojovém kódu je provedení dekompilace celého kódu nezbytné a tedy tato podmínka je splněna.
5. Jako v případě jiných zákonných licencí je potřeba, aby toto bezesmluvní užití prošlo třístupňovým testem. Zde se aplikuje ve speciální podobě stanovené v čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Podle něj se čl. 6 směrnice umožňující dekompilaci za účelem dosažení interoperability nesmí vykládat způsobem, který by umožnil, že by provádění tohoto článku způsobilo neodůvodněnou újmu na oprávněných zájmech nositele práva nebo jím bylo dotčeno běžné využívání počítačového programu.

7.9.4 Informace získané dekompilací

Osoba provádějící dekompilaci je omezena v tom, jakým způsobem může s informacemi získanými dekompilací za účelem dosažení interoperability nakládat. Informace nesmí být použity k jiným účelům, než je dosažení interoperability s jiným počítačovým programem. Třetí osobě mohou být tyto informace poskytnuty pouze v případě, že je to nezbytné k dosažení interoperability nezávisle vytvořeného počítačového programu⁷⁴.

Informace získané dekompilací za účelem dosažení interoperability jsou mimo jiné tvořeny myšlenkami a principy, na kterých je založeno rozhraní, které tuto interoperabilitu umožňuje. Získáme tímto postupem samozřejmě i jiné informace, například programový

⁷⁴Viz § 66 odst. 4 AutZ

kód, který je vyjádřením tohoto rozhraní. Tento kód může podléhat autorskoprávní ochraně, pokud představuje podstatnou část vyjádření počítačového programu⁷⁵. Ovšem co se týče myšlenek a principů, na kterých je rozhraní založeno, je touto úpravou zavedena jejich jakási právní ochrana a to i přes to, že je autorské právo ovládáno zásadou, že myšlenky ani principy autorskoprávní ochrany nepožívají⁷⁶.

Ne zcela jasné se může zdát ustanovení věty poslední § 66 odst. 4 autorského zákona, které zakazuje získané informace využít k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu podobného tomuto počítačovému programu v jeho vyjádření nebo k jinému jednání zasahujícímu do autorského práva.

7.9.5 Možnost vytvoření konkurenčního počítačového programu

Otázkou je, zda je možné s použitím informací získaných dekompilací vytvoření nezávislého počítačového programu, který je konkurenční náhražkou jiného a je s ním interoperabilní. Zcela zřejmé je, že není možné použít dekompilovaný zdrojový kód v novém počítačovém programu. Jinou situací ale bude použití myšlenek a principů, případně specifikací zjištěných dekompilací, které jsou nezbytné k dosažení interoperability, k vytvoření v námětu podobného počítačového programu s podobnými funkcemi, který konkuruje programu dekompilovanému.

Zákon i směrnice hovoří o zákazu vývoje, zhotovení a obchodního využití počítačového programu podobného dekompilovanému v jeho vyjádření⁷⁷. Zde se specificky uvádí, že jde o vyjádření počítačového programu, tedy nikoli jeho námět nebo myšlenky a principy, na kterých je počítačový program založen. Vyjádřením počítačového programu, jak bylo dříve uvedeno, je jeho zápis v některé z jeho forem – např. ve zdrojovém nebo strojovém kódu.

Soudní dvůr EU (viz více na str. 19) ve svém rozhodnutí dovedl, že grafické uživatelské rozhraní není formou vyjádření počítačového programu, může se na něj však vztahovat autorskoprávní ochrana podle informační směrnice, pokud je původní, tedy že je vlastním

⁷⁵Bod 82 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programming Ltd.

⁷⁶Speciálně pro počítačové programy viz recitál 11 směrnice o právní ochraně počítačových programů a § 65 odst. 2 AutZ

⁷⁷Viz § 66 odst. 4 AutZ a čl. 6 odst. 2 písm. c) směrnice o právní ochraně počítačových programů

duševním výtvozem autora⁷⁸. Navíc vyjádřením počítačového programu nejsou ani jeho funkce, ani jejich vzájemná interakce⁷⁹ – tedy funkcionalita programu.

Program tedy nesmí být vytvořen ani částí rozmnožením kódu získaného dekompilací, tím by došlo k porušení autorského práva, a vyjádření programu nesmí být podobné programu dekompilovanému⁸⁰. Jaká je míra přípustné podobnosti, je otázka zcela nejasná, a závisí na konkrétním případě. Rozhodně by nebylo vhodné se inspirovat strukturou zkoumaného programu, natožpak určitými částmi kódu (posloupností instrukcí). Také „naklonováním“ uživatelského rozhraní by se autor mohl dopustit porušení autorského práva. Pokud jsou splněny výše vedené podmínky, domnívám se, že by bylo možné konkurenční program vytvořit. Použitím tzv. clean room designu⁸¹ se lépe zajistí, že nový program bude původním výtvozem autora tak, jak požaduje autorský zákon [Zbránek, 2012].

Jako u všech zákonných licencí je potřeba ještě zkoumat, zda by prošel třístupňovým testem, který je pro případ dekompilace za účelem dosažení interoperability stanoven speciálně v čl. 6 odst. 3 směrnice o ochraně počítačových programů. První krok testu je splněn, zákonná licence je stanovena. Podle druhého kroku nesmí být prováděním této zákonné licence dotčeno běžné využívání počítačového programu. Zde také nevidím problém.

Podle třetího kroku nesmí provádění článku 6 směrnice o ochraně počítačových programů způsobovat neodůvodněnou újmu na oprávněných zájmech nositele autorského práva. Podle autora komentáře [Telec, 2007, s. 340] je potřeba zákonné licence vykládat restriktivně. Také podle generálního advokáta u Soudního dvora EU je čl. 6 směrnice představující výjimku z výlučných práv autora vykládat restriktivně⁸². Jedním názorem je, že vznikem konkurenčního počítačového programu by se vstupovalo do hospodářské soutěže užitím, kterým autoři zhodnocují počítačové programy a toto je újma na jejich právech, tedy

⁷⁸Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. prosince 2010, ve věci C-393/09, Bezpečnostní softwarová aliance – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury

⁷⁹Bod 63 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

⁸⁰Viz § 66 odst. 4 AutZ a čl. 6 odst. 2 písm. c) směrnice o právní ochraně počítačových programů

⁸¹Při této technice se tým rozdělí na dvě skupiny: analyticky a programátory. Analytici provedou zkoumání programu a pořídí dokumentaci, podle které v druhém kroku programátoři vytvoří nezávislý program. Programátoři kód zkoumaného programu ani nevidí, jejich kód tak bude původním výtvozem.

⁸²Bod 85 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota předneseného dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

vytvoření konkurenčního programu možné není [Telec, 2007, s. 632]. Osobně si myslím, že vytvořením konkurenčního počítačového produktu může skutečně k neodůvodněné újmě na oprávněných zájmech nositele autorských práv dojít.

Nelze tedy na otázku možnosti vytvoření konkurenčního produktu na základě nezbytných informací získaných dekompilací k dosažení interoperability odpovědět jednoznačně. Jako v případech ostatních nejasností, bude potřeba počkat na autoritativní závěry soudů.

Kapitola 8

Realizace ochrany autorského práva

Samo o sobě je autorské právo právem hmotným a stanoví, jaké chování adresátů má být. V ideálním případě se právo realizuje samo chováním osob, které se jím řídí. Problém nastává až ve chvíli, kdy je právo porušeno nebo ohroženo. Nositelé autorských práv se mohou dožadovat dodržování práva, ale bez účinných odpovědnostních, sankčních a donucujících mechanismů by se ničeho nedomohli. Ochrana autorského práva se dá rozlišit na soukromoprávní ochranu a veřejnoprávní ochranu (správní a trestní).

Podle nálezů Ústavního soudu¹ je potřeba v případě porušení práva vycházejícího ze soukromého práva nejprve uplatnit soukromoprávní prostředky, pokud nepostačují, pak může následovat odpovědnost správní a pokud ani tato nepostačuje, použít odpovědnost trestní. Opačný postup by byl v rozporu se zásadou subsidiarity trestněprávní represe [Šámal, 2012, s. 2759].

8.1 Soukromoprávní ochrana

V případě porušení nebo ohrožení autorského práva má nositel autorského práva (autor, nabyvatel práv ze zákona, jejich právní nástupci, nabyvatel výhradní licence nebo vykonavatel výlučných majetkových autorských práv) zejména tyto nároky [Telec, 2007, s. 418–421]:

1. Určovací nárok² – může se domáhat určení svého autorství k počítačovému programu.

¹Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 2006, sp. zn. I.ÚS 69/06

²Viz § 40 odst. 1 písm. a) AutZ

2. Zápůrčí nárok³ – nositel se domáhá, aby se rušitel zdržel ohrožujícího nebo porušujícího jednání.
3. Informační nárok⁴ – nositel se může domáhat sdělení určitých informací týkajících se porušení nebo ohrožení autorského práva.
4. Nárok odstraňovací⁵ – právo domáhat se odstranění následků zásahu do autorského práva.
5. Nárok na přiměřené zadostiučinění⁶ – pro odčinění nemajetkové újmy, například omluvou nebo zadostiučiněním v penězích.
6. Zápůrčí nárok proti poskytovateli služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora⁷ – speciální nárok proti těmto poskytovatelům služeb, kterým se zakáže její poskytování.
7. Uveřejnění rozsudku⁸ – soud může uložit žalovanému uveřejnění rozsudku, kterým bylo vyhověno autorovu návrhu.
8. Nárok na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení⁹ – škoda se skládá ze skutečné škody a ušlého zisku, místo ušlého zisku se nositel autorských práv může domáhat náhrady ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s počítačovým programem. Výše bezdůvodného obohacení je dvojnásobkem odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

8.2 Správněprávní ochrana

Z oblasti správní odpovědnosti upravuje autorský zákon přestupek (pro osoby fyzické, § 105a autorského zákona) a správní delikt (pro právnické osoby a fyzické osoby podnikající, § 105b autorského zákona). S ohledem na téma počítačových programů zahrnuje skutková podstata neoprávněné užití počítačového programu, zásah do technických prostředků

³Viz § 40 odst. 1 písm. b) AutZ

⁴Viz § 40 odst. 1 písm. c) AutZ

⁵Viz § 40 odst. 1 písm. d) AutZ

⁶Viz § 40 odst. 1 písm. e) AutZ

⁷Viz § 40 odst. 1 písm. f) AutZ

⁸Viz § 40 odst. 2 AutZ

⁹Viz § 40 odst. 4 AutZ

ochrany podle § 43 odst. 2 autorského zákona a také zásahy do autorského práva podle § 44 odst. 1 autorského zákona. U přestupků postačí zavinění ve formě nedbalosti [Telec, 2007, s. 847].

8.3 Trestněprávní ochrana

Trestněprávní odpovědnost se uplatňuje až jako poslední možnost v případě, že nepostačí uplatnění odpovědnosti podle soukromého práva nebo správního práva¹⁰. Pro ochranu autorského práva týkajícího se počítačových programů stanoví trestní zákoník skutkovou podstatu nazvanou „porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi“¹¹. Základní skutkovou podstatou naplní ten, „*kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi*“¹². Jde o trestný čin vyžadující zavinění ve formě úmyslu¹³. Pro posouzení, kdy jde o zásah nikoli nepatrný je potřeba zvažovat konkrétní okolnosti případu: intenzitu zásahu, způsob provedení, následek, délka jednání, osoba pachatele a jeho subjektivní vztah k činu [Šámal, 2012, s. 2752]. Pachatelem může být i právnická osoba¹⁴. Skutková podstata výše uvedeného trestného činu dále obsahuje i kvalifikované verze, kde se k jejich naplnění vyžaduje navíc jiná skutečnost nebo těžší následek.

¹⁰Viz § 12 odst. 2 TZ

¹¹Viz § 270 TZ

¹²Viz § 270 odst. 1 TZ

¹³Viz § 13 odst. 2 TZ

¹⁴Viz § 7 TOPO

Kapitola 9

Závěr

Pro počítačové programy jako takové byla zvolena ochrana autorským právem. Autorské právo však nechrání námět, myšlenky a principy, které jsou v případě počítačových programů mnohdy to nejcennější. Tato volba tak není úplně nejvhodnější. Vedle ochrany autorským právem existují i další možnosti ochrany, těmito se však práce nezabývala.

Vedle obecného výkladu autorského práva dotýkajícího se ochrany počítačových programů se práce zaměřila na problematiku autorství a spoluautorství. Dále se práce zaměřila na zákonné licence týkající se počítačových programů: licence pro běžný provoz programu, licence pro záložní rozmnoženiny, licence pro dekompilaci za účelem zjištění myšlenek a principů počítačového programu a licenci pro dekompilaci za účelem dosažení interoperability.

Zvláště se práce zaměřila na problematiku možnosti provedení dekompilace za účelem opravy chyb počítačového programu. Pokusil jsem se vyložením ustanovení směrnice o ochraně počítačových programů nastínit možné závěry. Konečné řešení tohoto problému leží na moci soudní, ovšem domnívám se, že výkladem je možno dospět k závěru, že směrnice i autorský zákon dekompilaci za účelem opravy chyb umožňuje, třebaže to tak zákonodárci při tvorbě těchto předpisů nebylo zamýšleno.

Domnívám se, že *de lege ferenda* by měla být úprava stanovena mnohem přesněji a jasněji. Osobně jsem pro dovolenost dekompilace za účelem opravy chyb, bez ní pak ustanovení dovolující opravu chyb postrádají smysl, protože tuto opravu činí téměř nemožnou, až na menšinové případy, kdy je program zpřístupněn ve formě zdrojového kódu. Pokud si autorské právo neklade za cíl chránit myšlenky a principy, pak ani nevidím důvod,

proč by se dekompilace počítačového programu měla považovat za závažný zásah do autorského práva. Počítačový program se od ostatních děl odlišuje také tím, že to není tak bezprostřední otisk duševní činnosti autora jako v případě ostatních děl.

Osobně bych také připustil dekompilaci počítačového programu za dalšími účely – například zkoumání zabezpečení¹. U počítačových virů se zpětná analýza i dekompilace běžně provádí společnostmi nabízejícími antivirové produkty. Víra v bezpečnost počítačového programu není podle mého názoru dostačující. Spoléhat se však na to, že případný útočník se bude řídit předpisy a sám si dekompilací informace o problémech se zabezpečením nezjistí, nelze. Vzhledem k tomu, že počítačové programy se pořizují pro svoji užitkovou hodnotu a funkcionalitu, opačný názor je podle mého názoru nepřiměřeně znevýhodňující uživatele na úkor autora počítačového programu.

Dekompilaci za účelem získání informací nezbytných k dosažení interoperability je možno provést za splnění striktně stanovených podmínek. S těmito informacemi je možno nakládat pouze zákonem stanoveným způsobem. Směrnice o ochraně počítačových programů nazývá článek upravující tuto problematiku v anglické verzi „decompilation“, ovšem množina úkonů popisovaná tímto ustanovením zahrnuje více úkonů než jen dekompilaci. Tímto legislativním nedostatkem se i jiné úkony řadí pod tento článek i přes to, že to zjevně nebylo zamýšleno. Doporučil bych tedy, v případě nutnosti upravit dekompilaci, upřesnit, které úkony skutečně za dekompilaci považovat. Česká úprava v autorském zákoně pojem dekompilace nepoužívá, pouze implementuje zákonnou licenci pro úkony ve výše uvedeném ustanovení, a to navíc podle mého názoru nepřesně.

Dalším problémem je otázka, zda je možné informace získané dekompilací za účelem dosažení interoperability použít k vytvoření konkurenčního počítačového programu. Vzhledem k tomu, že směrnice i zákon zakazují použití získaných informací k vývoji, výrobě nebo odbytu počítačového programu, který je podobný svým vyjádřením, argumentací a *contratio* je tedy podle mého dovoleno, aby na základě těchto informací (ale skutečně pouze těch, které jsou nezbytné k dosažení interoperability) vznikl i konkurenční program, pokud bude svým vyjádřením dostatečně odlišný. Při užití zákonné licence je potřeba zkoumat, zda jsou splněny podmínky třístupňového testu. V tomto případě může být problémem,

¹ Pouhým vnějším zkoumáním programu jako černé skřínky nemusíme mnoho jak úmyslných (zadní vrátka), tak neúmyslných problému zabezpečení zjistit.

že vytvoření konkurenčního programu by mohlo způsobit neodůvodněnou újmu na oprávněných zájmech nositele autorských práv. Domnívám se, že dosažení interoperability je cílem zahrnujícím právě jak vzájemnou schopnost komunikace mezi jednotlivými částmi systému, které se liší svým určením, tak vzájemnou možnost výměny dat počítačových programů stejného zaměření, kdy existují alternativy, které mohou uživatelé zvolit. Jednou z hlavních myšlenek autorského práva je, že nechrání námět, myšlenky a principy, ale pouze jejich konkrétní vyjádření. K ochraně těchto myšlenek je možné použít jiných institutů práva.

U počítačových programů, které jsou díly zaměstnaneckými (ať už splňující pojmové znaky nebo fikcí) by bylo vhodné zákonem upravit povinnost zpřístupnění zdrojových kódů zaměstnancem zaměstnavateli. Bez těchto zdrojových kódů nemohou prakticky dost dobře zaměstnavatelé zákonem přiznaná práva vykonávat. Doposud tak část nauky dovozuje povinnost zpřístupnit zdrojové kódy výkladem.

Vedle problémů, kterými se práce zabývala, existuje mnoho dalších. Jedním z nich, který je touto dobou aktuální, je možnost prodeje použitých počítačových programů. Tato problematika souvisí s institutem vyčerpání práva na rozšiřování prvním prodejem rozmnoženiny. Judikaturou již bylo rozhodnuto, že se v případě počítačových programů distribuovaných v nehmotné podobě právo na rozšiřování prvním prodejem vyčerpá také. Toto rozhodnutí zatím nelze zobecnit na ostatní druhy děl. Dalším problémem je pak například určení, na kom leží důkazní břemeno ohledně splnění podmínek nutných k tomu, aby došlo k vyčerpání práva na rozšiřování.

Používané zkratky

AutZ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

EU Evropská unie

NOZ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

PatentZ Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

TOPO Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

TZ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Použité zdroje

Monografie a články

[Android Open Source Project] **Android Open Source Project: Dalvik bytecode** [online].
[cit. 20. 3. 2015]. Dostupný na <https://source.android.com/devices/tech/dalvik/dalvik-bytecode.html>.

[Assembly language] Assembly language. In *Wikipedia: the free encyklopedia* [online].
St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 12 March 2015
[cit. 16. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/Assembly_language

[Aujezdský] **AUJEZDSKÝ Josef**: Přípravné koncepční materiály. In *ROOT.cz* [online].
1998- [cit. 2. 3. 2015]. Dostupný na <http://www.root.cz/specialy/licence/pripravne-koncepcni-materialy/>. ISSN 1212-8309.

[Bytecode] Bytecode. In *Wikipedia: the free encyklopedia* [online]. St. Petersburg (Florida):
Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 10 January 2015 [cit. 28. 1. 2015]. Anglická
verze. Dostupný na <http://en.wikipedia.org/wiki/Bytecode>.

[Disassembler] Disassembler. In *Wikipedia: the free encyklopedia* [online]. St. Petersburg
(Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 15 January 2015 [cit. 10. 3. 2015].
Anglická verze. Dostupný na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Disassembler>.

[Dynamic linker] Dynamic linker. In *Wikipedia: the free encyklopedia* [online]. St. Peter-
sburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 8 February 2015 [cit. 15. 3.
2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/Dynamic_linker.

- [European Commission, 1988] **European Commission:** *Green Paper on copyright and the challenge of technology - Copyright issues requiring immediate action: Communication from the Commission*. COM(88) 172, Brussels, 1988. Dostupný na [http://ec.europa.eu/green-papers/pdf/green_paper_copyright_and_challenge_of_thechnology_com_\(88\)_172_final.pdf](http://ec.europa.eu/green-papers/pdf/green_paper_copyright_and_challenge_of_thechnology_com_(88)_172_final.pdf).
- [European Commission, 2000] **European Commission:** *Report dated 10 April 2000 from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*. COM(2000) 199 final. Brussels, 2000. Dostupný na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0199&from=EN>.
- [Evropská unie, 2009] **Evropská unie:** *Přímý účinek*. 1995- [cit. 28. 2. 2015]. Dostupný na http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/114547_cs.htm.
- [Free Software Foundation, 2007] **Free Software Foundation:** *GNU Lesser General Public License* [online]. 2007 [cit. 19. 3. 2015]. Dostupný na <https://www.gnu.org/licenses/lgpl.html>.
- [Haggar, 2015] **HAGGAR Peter:** Java bytecode. In *IBM developerWorks* [online]. 2001 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupný na http://www.ibm.com/developerworks/library/it-haggar_bytecode/.
- [Hardware description language] Hardware description language. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 21 March 2015 [cit. 22. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/Hardware_description_language.
- [Chaloupková, 2012] **CHALOUPKOVÁ H., HOLÝ P.:** *Autorský zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 477 stran. ISBN 978-80-7400-432-2.
- [Jansa, 2006] **JANSA L., OTEVŘEL P.:** Právní aspekty tvorby software. In *Právní rozhledy*, 13/2006, str. 465. Praha: C.H. Beck, 2006. ISSN 1210-6410.

- [Jansa, 2014] **JANSA L., OTEVŘEL P.:** *Softwarové právo*. 2. vydání. Brno: Albatros Media a. s., 2014. 414 stran. ISBN 978-80-251-4201-1.
- [Jones, 2003] **JONES Pamela:** The GPL is a License, Not a Contract, Which is Why the Sky Isn't Falling. In *Groklaw* [online]. 2003-2013 [cit. 17. 3 2015]. Dostupný na <http://www.groklaw.net/article.php?story=20031214210634851>.
- [Kříž, 2005] **KŘÍŽ J. a kol.:** *Autorský zákon a předpisy související. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2005. 792 stran. ISBN 80-7201-546-X.
- [Kubeša, 2011] **KUBEŠA Tomáš:** Právní aspekty prodeje software z druhé ruky. In *Právní forum, roč. 8, č. 1, str. 21*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. ISSN 1214-7966.
- [Kustein, 2011] **KUSTEIN Viktor:** Fenomén svobodného softwaru. In *Revue pro právo a technologie, 3/2011, str. 60*. Dostupný také na <http://www.law.muni.cz/dokumenty/12793>. ISSN 1804-5383.
- [Machine code] Machine code. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 30 January 2015 [cit. 18. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/Machine_code.
- [Maisner, 2011] **MAISNER M. a kol.:** *Základy softwarového práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 356 stran. ISBN 978-80-7357-638-7.
- [Microsoft] **Microsoft:** How to: Use the Disassembly Window. In *MSDN Library* [online]. [cit. 10. 3. 2015]. Dostupný na <https://msdn.microsoft.com/en-us/library/a3cwf295.aspx>.
- [.NET Framework] .NET Framework. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 20 March 2015 [cit. 21. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/.NET_Framework.
- [Object Management Group] **Object Management Group:** *Unified Modeling Language™ (UML®) Resource Page*. 1997-, naposledy změněno 30. 10. 2014 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupný na <http://www.uml.org/>.

- [Oracle] **Oracle:** *The History of Java Technology* [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupný na <http://www.oracle.com/technetwork/java/javase/overview/javahistory-index-198355.html>.
- [p-code machine] p-code machine. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 20 February 2015 [cit. 18. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/P-code_machine.
- [Rouse, 2005] **ROUSE Margaret:** *Decompile* [online]. 2005 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupný na <http://whatis.techtarget.com/definition/decompile>.
- [Sedláčková, 2012] **SEDLÁČKOVÁ Iveta:** Kompatibilita svobodných licencí. In *Revue pro právo a technologie*, 5/2012, str. 122. Dostupný také na <http://revue.law.muni.cz/dokumenty/17196>. ISSN 1804-5383.
- [Scheuer, 2013] **SCHEUER Jan:** Patentovatelnost počítačových programů – evropská perspektiva. In *Revue pro právo a technologie*, 8/2013, str. 8. Dostupný také na <http://revue.law.muni.cz/dokumenty/25809>. ISSN 1804-5383.
- [Smejkal, 1995] **SMEJKAL V., SOKOL T., VLČEK M.:** *Počítačové právo*. Praha: C.H. Beck: SEVT, 1995. 261 stran. ISBN 80-7179-009-5.
- [Smejkal, 2001] **SMEJKAL Vladimír:** *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o., 2001. 284 stran. ISBN 80-247-0058-1.
- [Smejkal, 2004] **SMEJKAL V. a kol.:** *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. 770 stran. ISBN 80-7179-765-0.
- [State transition table] State transition table. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 18 February 2015 [cit. 10. 3. 2015]. Anglická verze. Dostupný na http://en.wikipedia.org/wiki/State_transition_table.
- [Storr, 2014] **STORR Wayne:** Sequential Logic Circuits. In *Electronics Tutorials* [online]. 1999- [cit. 18. 3. 2015]. Dostupný na http://www.electronics-tutorials.ws/sequential/seq_1.html.

- [Sutcliffe, 2014] **SUTCLIFFE Alistair G.:** Requirements Engineering. In *The Encyclopedia of Human-Computer Interaction, 2nd Ed.* Aarhus, 2014: The Interaction Design Foundation. Dostupný také na https://www.interaction-design.org/encyclopedia/requirements_engineering.html.
- [Šámal, 2012] **ŠÁMAL P. a kol.:** *Trestní zákoník II. § 140 – 421.* Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2012. 3632 stran. ISBN 978-80-7400-428-5.
- [Štědroň, 2010] **ŠTĚDRŮ Bohumír:** *Ochrana a licencování počítačového programu.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. 220 stran. ISBN 978-80-7357-555-7.
- [Švestka, 2009] **KNAPPOVÁ M., ŠVESTKA J., DVOŘÁK J. a kol.:** *Občanské právo hmotné 3.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 306 stran. ISBN 978-80-7357-466-6.
- [Telec, 2007] **TELEC I., TŮMA P.:** *Autorský zákon.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, 989 stran, ISBN 978-80-7179-608-4.
- [The Qt Company] **The Qt Company:** *Qt Licencing* [online]. [cit. 14. 3. 2015]. Dostupný na <http://www.qt.io/licensing/>.
- [Tůma, 2007] **TŮMA, Pavel:** *Smluvní licence v autorském právu.* Praha: C.H. Beck, 2007. 174 stran. ISBN 978-80-7179-573-5.
- [Tůma, 2011] **TŮMA Pavel:** K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv. In *Bulletin advokacie, 4/2012, str. 64.* Dostupný také na http://www.cak.cz/assets/ba_04_2012_web.pdf. ISSN 1210-6348.
- [Youngdale, 1995] **YOUNGDALE Eric:** The ELF Object File Format by Dissection. In *Linux Journal, č. 13/1995* [online]. 1995 [cit. 3. 3. 2015]. Dostupný na <http://www.linuxjournal.com/article/1060>.
- [Zbránek, 2012] **ZBRÁNEK Lukáš:** *Právní aspekty zpětné analýzy počítačových programů.* In *Revue pro právo a technologie, 6/2012, str. 54.* Dostupný také na <http://revue.law.muni.cz/dokumenty/21141>. ISSN 1804-5383.

Mezinárodní smlouvy a právní předpisy

- [1] Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, v pařížském znění ze dne dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky ministerstva zahraničních věcí č. 19/1985 Sb.
- [2] Všeobecná úmluva o autorském právu uzavřená v Ženevě z roku 1952, v pařížském znění ze dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky ministerstva zahraničních věcí č. 134/1980 Sb.
- [3] Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), uzavřená v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) ze dne 15. dubna 1994, vyhlášena ve sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.
- [4] Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WIPO Copyright Treaty) ze dne 20. prosince 1996, vyhlášena ve sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s.
- [5] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
- [6] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (kodifikované znění)
- [7] Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů
- [8] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [9] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- [10] Slovenský zákon č. 618/2003 Z. z., o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)
- [11] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[12] Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

[13] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

[1] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 15. července 1964, ve věci 6/64, Costa vs. ENEL

[2] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 4. prosince 1974, ve věci 41/74, Van Duyn vs. Home Office

[3] Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora ze dne 6. července 2000, ve věci I ZR 244/97 AZ

[4] Rozsudek rakouského Nejvyššího soudu ze dne 3. srpna 2005, ve věci 9Ob81/04h

[5] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 16. července 2009, ve věci C-5/08, Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening

[6] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. prosince 2010, ve věci C-393/09, Bezpečnostní softwarová aliance – Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvu kultury

[7] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. února 2011, ve věci 5 As 38/2008 - 32, žalobce: Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany, žalovaný: Ministerstvo kultury

[8] Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 29. listopadu 2011, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

[9] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. května 2012, ve věci C-406/10, SAS Institute Inc. proti World Programing Ltd.

[10] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 3. července 2012, ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp.

- [11] Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna přednesené dne 15. listopadu 2012, ve věci C-103/11, Evropská komise proti Systran SA a Systran Luxembourg SA
- [12] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, ve věci 30 Cdo 725/2012, žalobce: PROJECT building s.r.o., žalovaný: CENTROPROJEKT a.s. a VPÚ DECO Praha a.s.
- [13] Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston přednesené dne 19. září 2013, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl
- [14] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. ledna 2014, ve věci C-355/12, Nintendo Co. Ltd, Nintendo of America Inc., Nintendo of Europe GmbH proti PC Box Srl, 9Net Srl

Autorskoprávní ochrana počítačových programů

Tato diplomová práce se zabývá autorskoprávní ochranou specifických autorských děl – počítačových programů. Práce se zabývá autorským dílem a podmínkami, kdy je jím počítačový program, alespoň jako dílo fiktivní. U pojmu počítačového programu se snaží nalézt vhodnou definici, která je dostatečně obecná, ale současně přesně vystihuje tento pojem. Jsou popsány jednotlivé známé formy vyjádření počítačového programu (zdrojový kód, strojový kód, ale i kód mezijazyku) a je vysvětleno, proč je vhodné chránit počítačový program v jakékoliv formě. Je vysvětleno, že pojem „software“ a pojem „počítačový program“ nejsou totožné a jejich zaměňování může způsobovat problémy. Dále se práce zabývá autorem počítačového programu a spoluautorským dílem.

V další části se práce zabývá právy autora díla. Je pojednáno o výlučných osobnostních i majetkových právech. Popsány jsou způsoby užití počítačového programu se zaměřením na jejich odlišnosti od ostatních autorských děl. Právem autora je také možnost poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít třetí osobě – licenci.

Hlavní částí je pojednání o zákonných licencích a jiných omezeních nositelů autorských práv. Tato úprava je totiž pro počítačové programy značně odlišná. Vedle běžného užití počítačového programu, možnosti pořizovat záložní rozmnoženiny a zkoumání myšlenek a principů počítačového programu, je věnována pozornost především dovolenosti dekompilace za účelem opravy chyb počítačového programu a dekompilace za účelem získání informací nezbytných k dosažení interoperability.

Stručně jsou popsány možnosti realizace ochrany autorským právem v případě, že se jím osoby neřídí dobrovolně. V závěru je poskytnuto shrnutí práce a jsou navrženy některé změny existující úpravy týkající se především problematiky dekompilace.

Klíčová slova: počítačový program, autorskoprávní ochrana, dekompilace

Copyright protection of computer programs

This thesis deals with copyright protection of specific works of authorship – computer programs. The thesis deals with the definition of works of authorship and the conditions in which the computer program is a work of authorship, at least as a legal fiction. For the term computer program, the thesis is trying to find a suitable definition that is sufficiently general, but also accurately captures its notion. Various known forms of expression of the computer program (source code, machine code, but also a code in an intermediate language) are described and the thesis explains, why it is appropriate to protect the computer program in any form. The thesis clarifies, why the term “software” and the term “computer program” are not identical and arbitrarily exchanging them can cause problems. Furthermore, the thesis deals with the author of the computer program and co-authorship.

The next part deals with the rights of the author of the work. The exclusive rights of the author (the moral rights of the author and copyright) are discussed. The thesis describes the rights of exploitation of a computer programs, with a focus on differences against other works of authorship. One of the rights of the author is also the right to provide an authorization to exercise the right to exploit the work to a third party – licence.

The main part is a study on legal exceptions, where other people can exploit the work without consent from the author or from the rightholder. This is regulated quite differently for computer programs. In addition to the normal use of the computer program, the possibility to make backup copies of computer program and exploration of ideas and principles of the computer program, attention is paid primarily to the legal possibility of decompilation in order to correct errors of the computer program and of decompilation in order to obtain the information necessary to achieve interoperability.

The thesis briefly describes the realization of protection of copyright in the event that the person does not follow the law voluntarily. Conclusion of this thesis provided a summary and proposes some changes to the existing legislative arrangements concerning primarily the issue of decompilation.

Keywords: computer program, copyright protection, decompilation